

Kronika życia literackiego w PRL 1954

Oprac. Andrzej Makowiecki

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

1 9 5 4

opracował

Andrzej Makowiecki

STYCZEN

2 Posiedzenia Wydziału Historyczno-Filologicznego Towarzystwa Naukowego KUL w Lublinie. Wydział odbył w ciągu roku 15 posiedzeń poświęconych m. in. następującym pracom: J. Cywińska-Kruszewska: "Assunta" Norwida - próba monografii (2 I), E. Santocki: Obrona Gerwazego (29 III), L. Morawska: Studium o języku Paula Valery (10 IV), K. Morawski: Jean Cocteau - dramaturg (24 IV), T. Brajerski: O języku Benisławskiej (8 V), M. Plezia: "Złota legenda", jej geneza i gatunek literacki (22 XI). Komisja badań nad literaturą katolicką odbyła w ciągu roku 2 posiedzenia.

1

3 "Pisarze wobec dziesięciolecia". Ankieta pod tym tytułem została rozpisana w 1953 r. przez redakcję "Nowej Kultury" wśród pisarzy i krytyków. Odpowiedzi publikowane w piśmie od numeru 1 analizowały dorobek literatury dziesięciolecia Polski Ludowej. W ciągu roku ukazały się wypowiedzi następujących pisarzy: K. Brandys (nr 1), Z. Nałkowska (nr 2), G. Morcinek (nr 3), I. Newerly (nr 5), S. Otwinowski (nr 6), J. Iwaszkiewicz (nr 7), J. Broszkiewicz (nr 9), P. Jasienica (nr 10), L. Rndnicki (nr 11), W. Szewczyk (nr 12), T. Breza i W. Kowalski (nr 16), E. Osmańczyk (nr 17), J. Przyboś (nr 18), M. Jastrun (nr 20), J. Zawieyski (nr 21), J. Koprowski, A. Marianowicz i M. Lengowski (nr 22), J. Broniewska, J. Brzechwa, A. Gołubiew i M. Rusinek (nr 23), L. H. Morstin i W. Słobodnik (nr 27), A. Maliszewski (nr 28), S. R. Dobrowolski i K. Koźniewski (nr 29/30), W. Machejek i A. Słucki (nr 32), T. Ruczyński i M. Zientara-Malewska (nr 36), B. Kogut i J. Pogan (nr 37), J. Brzoza i S. Pięta (nr 44).

4 Dyskusja o roli literatury w kształtowaniu postaw młodego pokolenia toczona na łamach pism literackich była częścią obszernej dyskusji o młodzieży związanej z opublikowaniem przez redakcję "Nowej Kultury" Pamiętnika uczennicy. Pamiętnik opublikowany bez podania nazwiska autorki był dokumentem charakterystycznym dla postawy części młodzieży wobec przemian zachodzących w kraju i wobec modelu światopoglądu kształtowanego przez społeczeństwo i szkołę. Stał się zarazem świadectwem poważnej dezorientacji ideowej dużej części młodzieży. W dyskusji obejmującej szeroki zakres zagadnień wiele miejsca poświęcono roli literatury w kształtowaniu postawy młodzieży. 4 I redakcja "Nowej Kultury" zorganizowała dyskusję nad Pamiętnikiem z udziałem ok. 200 literatów, pedagogów i działaczy oświatowych. Dyskusję otworzył T. Konwicki. Problematyka dotyczyła metod pracy z młodzieżą, roli ZMP oraz zwiększenia udziału twórców i działaczy kultury w wychowaniu młodego pokolenia. Literaci zabierający głos zwracali uwagę na rolę literatury w kształtowaniu wzorców światopoglądowych i - jak to określano - w walce z nudą. Zwracano również uwagę na konieczność rozszerzenia tematyki młodzieżowej w prozie współczesnej.

Pamiętnik uczennicy. "Nowa Kult." 1953 nr 46. - W. BABINICZ: Blaski i przeciwności wielkiego awansu. "Nowa Kult.", nr 7. - E. JACKIEWICZOWA: W oczekiwaniu na "prawdziwe" życie. "Nowa Kult.", nr 10. - W. JAŻDŻYŃSKI: Duża i mała ojczyzna. "Kamena", nr 2. - K. KOŹNIEWSKI: Nie kwitować na jednym bloczku. "Nowa Kult.", nr 21. - S. LUDKIEWICZ: W sprawie młodzieży. "Nowa Kult.", nr 2. - R. MATUSZEWSKI: Nie tylko literatura. "Nowa Kult.", nr 3. - Jedno nieporozumienie i szereg problemów. "Tryb. L.", nr 6. -

"Nowa Kult.", nr 5 (tu fragm. dyskusji w redakcji z 4 I ; m. in. wypowiedzi: H. Bobińskiej, M. Brandysa, J. Kuśmierka, A. Słuckiego).

3

8 N a r a d a PAN poświęcona problemom nauki polskiej w świetle też IX Plenum KC PZPR. Narada z udziałem delegatów placówek PAN z całej Polski odbyła się w Warszawie.

4

9 Z m a r ł a w Ł o d z i L i d i a ~~K~~ o p a t y ń s k a (ur. 1909) badaczka historii i teorii teatru, popularyzatorka wiedzy o teatrze, członek Komisji Filologii Zachodnio-Europejskiej PAN, sekretarz Wydziału I ETN. (Informacje bio- bibliograficzne podaje: S. Skwarczyńska. "Pam. teatr.", nr 1 s. 192 - 196.

5

9 O b c h o d y p o ś w i ę c o n e p a m i ę c i J u l i a n a T u w i m a zapoczątkował wieczór Tuwimowski w Instytucie Nauk Społecznych przy KC PZPR. Słowo wstępne wygłosił J. Iwaszkiewicz.

18 I w Teatrze Narodowym w Warszawie odbyła się uroczysta akademii z udziałem członków Biura Politycznego KC, Rady Państwa i Rządu oraz przedstawicieli Świata literackiego i artystycznego. Przemówienie wstępne wygłosił prezes ZG ZLP L. Kruczkowski, referat o twórczości J. Tuwima - M. Jastrun, wiersze poety recytowali artyści scen warszawskich.

28 I w Katowicach odbył się wieczór poświęcony twórczości J. Tuwima z odczytem J. Zaremby.

11 II uroczysta akademii w Filharmonii katowickiej. Prelekcję o poecie wygłosił A. Baumgardten, utwory Tuwima recytowali aktorzy katowiccy.

W ciągu stycznia i lutego wszystkie czasopisma literackie

zamieściły wiele artykułów i wspomnień o zmarłym poecie.

6

11-16 Obrady Polsko - Rumuńskiej Komisji Mieszanej poświęcone były opracowaniu szczegółowego planu współpracy kulturalnej między obu państwami w 1954 r. 16 I nastąpiło podpisanie umowy.

7

13 Cykl odczytów i wieczorów autorskich na Śląsku organizowanych przez Katowicki Oddział ZLP z udziałem literatów śląskich oraz zaproszonych z innych miast objął w ciągu roku m. in. następujące spotkania autorów z czytelnikami miast Śląska: J. Zabierzewska-Żelechowska: Dorobek literacki Śląska w 1953 roku (13 I), S. Zabierowski: Leon Kruczkowski - laureat Nagrody Stalinowskiej i jego twórczość (14 I), wieczór autorski M. Rusinka (27 V), wieczór autorski P. Jasienicy (28 V), spotkanie J. Prutkowskiego i W. Żukrowskiego z ludnością Zabrze (30 V), spotkanie J. Iwaszkiewicza ze słuchaczami WSM Katowice (V), wieczór autorski J. Putramenta (X).

8

13 Naraďa aktywu kulturalno - oświatowego CRZZ w Warszawie poświęcona ocenie dotychczasowej pracy i ustaleniu programu działania na rok 1954 jako rok dziesięciolecia PRL. Wynikiem obrad była uchwała mówiąca o planach dalszego upowszechnienia kultury i oświaty ze szczególnym uwzględnieniem wsi. Uchwała podkreślała, że najważniejszym zadaniem akcji kulturalnej CRZZ na rok 1954 jest dalsze rozwijanie podjętego na cześć II Zjazdu Partii współzawodnictwa o tytuł najlepszej świetlicy, domu kultury i biblioteki i mobilizacja członków ZZ do wzięcia masowego udziału w kulturalnych imprezach X-lecia: Festiwalu Zespołów Teatralnych, turnieju recytatorskim, konkursie czytelniczym.

<http://rcin.org.pl>

Do spraw akcji kulturalno-oświatowej na wsi prowadzonej

5
przez CRZZ nawiązywał również artykuł wiceministra Kultury i Sztuki S. Piotrowskiego Rola świetlic wiejskich, bibliotek i domów kultury w walce o wzrost stopy życiowej mas pracujących ("Zielony Sztandar", nr 3). Artykuł podkreślał, że mimo istnienia kilku tysięcy świetlic gromadzkich, 1 400 wzorcowych świetlic gminnych, 3 000 bibliotek gminnych, 20 000 punktów bibliotecznych i 100 Powiatowych Domów Kultury daje się zaobserwować mała aktywność tych placówek, co często stwarza rozbieżności między stanem statystycznym a faktycznym frontu kulturalno-oświatowego.

9

- 13 Wieczór ku czci Jose Marti wybitnego poety kubańskiego z okazji 100 rocznicy jego urodzin odbył się w Warszawie. ^{Wieczór zorganizowany został przez} Polski Komitet Obróńców Pokoju w ramach cyklu rocznic kulturalnych zaleconych przez Światową Radę Pokoju. Prelekcję o twórczości J. Marti wygłosił J. Iwaszkiewicz.

10

- 14 Zmarł w Warszawie Jerzy Manteuffel (ur. 1900 —————) filolog klasyczny. (Informacje bibliograficzne podają: J. Janowski: Wspomnienie. "Eos" 1954/1955 z. 2 s. 3 - 22 i A. Świderkówna: Działalność naukowa profesora J. Manteuffla. "Meander", z. 7 s. 291 - 296.

11

- 14 Posiedzenia Komisji Filologicznej Wydziału Filologiczno-Filozoficznego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W ciągu roku poczynając od 14 I Komisja odbyła 15 posiedzeń poświęconych m. in. następującym pracom: M. Rudnicki: W sprawie pochodzenia polskiego języka literackiego (17 III), H. Zbierski: Shakespeare a "wojna teatrów". Rewizja po-

5 Powołanie na stanowisko dyrektora
CZTOF przy Ministerstwie Kultury i Sztuki S. W. Balickiego.

13

6 Rozpoczął działalność Bałtycki
Teatr Dramatyczny w Koszalinie inauguracyjnym
wystawieniem Ślubów panińskich A. Fredry. Teatr pod kierownictwem artystycznym I. Górskiej objął zasięgiem swej działalności całe województwo, również z uwzględnieniem ośrodków wiejskich. W ciągu dwóch pierwszych miesięcy działalności Teatr dał 54 przedstawienia w miastach i miasteczkach województwa.

14

18 Nowe władze oddziału ZLP. 18 I wybrano nowy zarząd Oddziału Wrocławskiego w składzie: prezes - B. Butryńczuk, wiceprezes - I. Turkow, sekretarz - T. Kowalczyk, skarbnik - K. Giżycki, członkowie - K. Koszutski, S. Łoś, Z. Kubikowski. Od 17 X sekretarzem był T. Zelenay.

24 I - wybrano nowy zarząd Oddziału Katowickiego w składzie prezes - G. Morci

nek, wiceprezesa - J. Brzoza i J. Zabierzewska-Żelechowska, sekretarz - J. Pierzchała, skarbnik - B. Lubosz, członek zarządu - K. Słotwiński.

I - wybrano nowy zarząd Oddziału Poznańskiego w składzie: prezes - E. Paukszta, wiceprezesa - B. Kogut i E. Naganowski, sekretarz - J. Korczak.

25 IV - wybrano nowy zarząd Oddziału Łódzkiego w składzie: prezes - S. Czernik, wiceprezes - M. Piechał, sekretarz - J. Koprowski, skarbnik - T. Papier, członkowie - S. Brucz, J. Czerny, S. Pięta, J. M. Kononowicz, J. Saloni.

← 31 X wybrano nowy zarząd Oddziału Gdańskiego w składzie: prezes - L. Bądkowski, sekretarz - I. Przewłocka, skarbnik - R. Ostrowska.

15

8 Z działalności Sekcji Twórczych ZLP. Oddział Warszawski ZLP kontynuował w ciągu roku działalność w Sekcjach Twórczych - prozy, poezji, dramatu, satyry, przekładu i literatury dziecięcej.

Sekcja prozy odbyła w ciągu roku 10 zebrań poświęconych m. in. następującym tematom: dyskusja nad opowiadaniem T. Konwickiego Miłość. Zagajał R. Matuszewski (21 I); dyskusja nad książką R. Matuszewskiego Literatura dwudziestolecia. Zagajali J. Adamski i A. Stern (15 II); W. Żukrowski: Wrażenia z Wietnamu (2 III); dyskusja nad książką J. Broniewskiej Z notatnika korespondenta wojennego. Zagajał J. Przymanowski (8 III); dyskusja nad referatem M. Kamińskiej Czytelnicтво na wsi (6 V); dyskusja nad działalnością Sekcji, zagajał J. Bócheński (11 V); dyskusja o powieści T. Konwickiego Władza. Zagajał J. Broszkiewicz (2 VI); dyskusja nad referatem A. Ważyka Romantycy w podręczniku (dot. podręcznika szkolnego dla kl. X K. Wyki) - (13 X);

dyskusja o reportażu. Zagajał M. Brandys (22 XI). Na zebraniu tym dokonano również wyboru nowego Zarządu Sekcji w składzie: Z. Nałkowska, A. Kowalska, A. Ścibor-Rylski, J. Strykowski i A. Wasilewski.

S e k c j a p o e z j i odbyła w ciągu roku 6 posiedzeń poświęconych tematom: Poezja Polski Ludowej. Zagajali L. Flaszen i R. Matuszewski (20 I); dyskusja nad twórczością J. Wyki. Zagajała J. Preger (31 III); Omówienie tomów poezji A. Słuckiego Porańek i W. Woroszyńskiego Ojczyzna (14 IV); uwagi o technice pisania wierszy-referował J. Iwaszkiewicz (28 IV); dyskusja przed Zjazdem ZLP (19 V); O krytyce poetyckiej-referował W. Wirpsza (3 XI). Na zebraniu tym dokonano również wyboru nowego Zarządu Sekcji w składzie: H. Michalski, A. Słucki, S. LiCHAński.

S e k c j a s a t y r y odbyła w ciągu roku 6 zebrań poświęconych m. in. tematom: omówienie projektu Antologii satyry X-lecia - referował A. Marianowicz (1 III); Zadania satyry po II Zjeździe PZPR - referował Z. Mitzner (26 IV); Z. Wiktorczyk: Omówienie audycji satyrycznych w Polskim Radio (24 VI); Tematyka wiejska w satyrze - referowała Z. Bystrzycka (11 X); dyskusja nad książką M. Samozwaniec Błękitna krew oraz wybory nowego Zarządu Sekcji w składzie: M. Samozwaniec, S. Wiechecki, K. Żywulska, A. Marianowicz, J. Brzechwa (15 XI).

S e k c j a d r a m a t u odbyła w ciągu roku 7 posiedzeń poświęconych m. in. tematom: O twórczości J. Lutowskiego. Zagajał J. Frühling (18 I); O twórczości R. Brandstaettera. Zagajał K. Puzyna (23 II); A. Tarna "Stajnia Augiasza" i jej krytycy. Zagajał K. Gruszczyński (29 IV); dyskusja przedzjazdowa (11 V): omówienie XIII Sesji Rady Kultury i Sztuki (9 XII).

S e k c j a L i t e r a t u r y d l a D z i e c i i

8

M ł o d z i e ż y odbyła w ciągu roku 8 posiedzeń. 15 XII dokonano wyborów nowego Zarządu Sekcji w składzie: J. Porazińska, H. Rudnicka, M. Kanna, W. Ogarkowa, K. Koźniewski, W. Grodzieńska.

S e k c j a P r z e k ł a d u odbyła w ciągu roku 9 posiedzeń. 9 XI wybrano nowy Zarząd Sekcji: W. Rogowicz, P. Hertz, K. Tarnowska, Z. Feddecki, M. Wisłowska, . Komarnicka, ~~Z.~~ Szleyen. | Sekcje twórcze działały również przy wszystkich Oddziałach ZLP w kraju, zbierając się przeciętnie raz w miesiącu i poświęcając zebraniom bieżącym pracom członków.

16

20 W i e c z o r y l i t e r a c k i e w w a r s z a w s k i m Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki. W cyklu wieczorów organizowanych przez KMPiK przy współpracy ZLP odbyły się m. in. następujące spotkania: wieczór poświęcony twórczości A. Jiraska (20 I). "Wieczór Tuwimowski" (15 X) oraz wieczory autorskie: I. Newerlego (30 I), M. Rusinka (22 X), J. Putramenta (4 XII).

17

21 U c h w a ł a P r e z y d i u m P A N o u c z e -
n i u **dziesięcio** l e c i a P o l s k i L u d o -
w e j dotyczyła udziału PAN w pracach mających na celu przeanalizowanie "osiągnięć, potrzeb i dróg rozwojowych nauki polskiej". Uchwała zlecała m. in. Instytutowi Badań Literackich w porozumieniu z PIS i ZLP zorganizowanie sesji omawiającej problemy literatury polskiej w okresie dziesięciolecia oraz opracowanie i wydanie tomu studiów krytycznych poświęconych osiągnięciom literatury polskiej w latach 1944-1954. Redakcję tomu uchwała powierzała R. Matuszewskiemu, kierownikowi Pracowni Literatury Współczesnej IRL PAN. Szkice o literaturze współczesnej pod red. R. Matuszewskiego ukazały się w kwietniu 1954.

18

23 Dyskusja nad тезami A. I. Burowa zapoczątkowana została omówieniem jego pracy O specyfice treści i formy w sztuce w numerze 3 "Przeglądu Kulturalnego". Praca drukowana była poprzednio w "Zeszytach Filozoficznych Nowych Dróg." W omówieniu tez Burowa zwracano uwagę na wartość stwierdzenia "ideologia nie może istnieć poza obrębem kunsztu artystycznego." Autor sprawozdania o pracy Burowa podkreślał, że jest ona atakiem na schematyzm literatury produkcyjnej i otwiera literaturze możliwości nowatorstwa i eksperymentu artystycznego. Dyskusja nad pracą radzieckiego teoretyka estetyki była przeniesieniem na grunt polski twórczych dyskusji toczonych w Związku Radzieckim. W nawiązaniu do tez Burowa A. Słucki podkreślał duży wpływ dyskusji radzieckiej na polskie życie kulturalne a S. Ludkiewicz pisał: "walka z wszelkimi niebezpieczeństwami grożącymi naszej sztuce wymaga atmosfery swobody twórczej" i stwierdzał, że swobody tej nie powinno tłumić "niebezpieczeństwo ożywienia wśród wszystkich przeciwników realizmu socjalistycznego."

A. I. BUROW: O specyfice treści i formy w sztuce. "Zesz. filoz. Nowych Dróg", z. 1 s. 55 - 81.- R. K.: O treści i formie sztuki. "Przeł. kult.", nr 3. - S. LUDKIEWICZ: Głos w dyskusji dla dorosłych. "Przeł. kult.", nr 13. - A. SŁUCKI: Dyskusja dla dorosłych. "Przeł. kult.", nr 7.

19

23 Polskie Radio rozpoczęło nadawanie cyklicznej audycji "Wieczór nad książkami pisarza". Audycje nadawane raz w tygodniu objęły m. in. twórczość następujących pisarzy: M. Dąbrowska (23 I), J. Iwaszkiewicz (21 II), Z. Nałkowska (4 IV), H. Boguszeńska (17 X).

20

10

23 Posiedzenia Wydziału I Łódzkiego
Towarzystwa Naukowego. W ciągu roku Wydział
odbył 12 posiedzeń poświęconych 15 referatom, m. in.: S. Kawyn:
Julian Klaczko jako recenzent "Krewnych" Korzeniowskiego (23 I),
A. Kowalska: "Świstek krytyczny" Potockiego a "Wiadomości Bruko-
we" (20 III), A. Kowalska: Spór o Bogusławskiego w prasie Warsza-
wy i Wilna (12 VI), S. Kawyn: Walka o grób Mickiewicza w 1855 r.
(27 XI), Z. Skwarczyński: Ideologia Towarzystwa Szubrawców
(11 XII). 21

30 Andrzej Braun odznaczony został
Złotym Krzyżem Zasługi, za pracę w szpi-
talu PCK na Korei. 22

31 Otwarcie Teatru Satyryków w Łodzi
inauguracyjną składanką estradową Dajemy wam słowo humoru. Dy-
rektorem Teatru został A. Kobyliński, kierownikiem literackim
I. Sikirycki. 23

- 11
- Konkurs "Sztandaru Młodych",
wydawnictwa "Iskry" i Polskiego
Radia na powieść, nowelę, opowiadanie
lub reportaż z życia młodzieży
w Polsce Ludowej został rozstrzygnięty.
Spośród nadesłanych 149 prac jury nie zakwalifikowało
żadnej do I nagrody, przyznano natomiast nagrody:
II - Z. Wróbel za powieść Co w walce się rodzi; E. Marzec za
powieść z życia młodzieży wiejskiej.
III - H. Filutowicz za: Walery, wróć; S. M. Ostrowska za: Cała
naprzód;
Wyróżniono autorów: I. Krzywicka, W. Rymkiewicz, A. Sroga,
J. Chlebowczyk, J. Opoczyński.

24

- "Poniedziałki literackie" w Szczecinie
zainaugurowane zostały w styczniu w Klubie Związków
Twórczych zrzeszających członków ZLP, ZPAP i SPATiF. W ciągu
roku odbyły się m. in. następujące dyskusje i prelekcje: inaugu-
racyjna dyskusja nad fragmentem powieści N. Rydzewskiej i E.
Bączyka Hiszpania ma kształt skóry ściągniętej z wołu, N. Paca-
nowska: O sztuce Matejki, dyskusje nad szczecińskimi insceni-
zjami: Fantazym J. Słowackiego i Szczyglim zauk^{iem} B. Shawa oraz
wieczór poświęcony twórczości J. Tuwima.

25

- Reaktywowanie Gliwickiego Klubu
Literackiego po 3-letniej przerwie. Inicjatorem wzno-
wienia pracy Klubu był Oddział Katowicki ZLP. W styczniu odbyły
się w Klubie wieczory poświęcone poezji K. I. Gałczyńskiego
i J. Tuwima.

26

- Konkurs na wodewil, monolog i skecz dla wsi ogłoszony został przez ARTOS i ZLP w kwietniu 1953. Utwory na konkurs dotyczyć miały tematyki "nurtującej współczesną wieś polską np.: walka klasowa na wsi, spółdzielczość produkcyjna, współzawodnictwo pracy na wsi, elektryfikacja i radiofonizacja wsi, Plan 6-letni na odcinku podniesienia produkcji rolnej, życie kulturalne wsi (świątkice, koła sportowe itp.) walka z analfabetyzmem, obowiązek dostawy produktów rolnych dla państwa, racjonalne metody uprawy ziemi, rola ideologiczna POM-ów, łączności miasta ze wsią i inne".

Na konkurs nadesłano ponad 100 prac. Jury pod przewodnictwem J. Jurandota na posiedzeniu w styczniu postanowiło I nagrody nie przyznawać, natomiast zwiększyć ilość nagród II i III, które otrzymali:

II (po 9 000 zł) - Cz. Michalski i J. Medyński za wodwil Serce i miedza; J. Gałkowski i M. Łebkowski za wodwil Skarb Stefana Zięby;

III (po 6 000 zł) - I. Krawczykowska i W. Domański za wodwil Największa miłość Stacha; H. Kołaczkowska za wodwil Jest u nas na wsi; S. Fleszarowa za wodwil Niespodzianka.

Poza wodewilami nie zostały nagrodzone żadne inne rodzaje prac konkursowych.

27

- "Władza" Tadeusza Konwickiego. Powieść miała być częścią większej całości, toteż wydanie z 1954 r. ukazało się z adnotacją "Cz. 1". Książka Konwickiego powitana została przez krytykę jako argument w walce ze schematyzmem w prozie współczesnej. W ukazaniu trudnego, powojennego okresu walki o władzę między bandami i popierającym je PSL-em a reprezentantami nowego porządku. "Konwicki przypomniał po prostu starą zasadę

realistycznej literatury ukazywania opisywanego środowiska przede wszystkim w jego więzach moralnych i ideowych doprowadzających do walki koncepcji życiowych." (G. Lasota). Z. Kałużyński podkreślał, że w powieści Konwickiego nie ma "hurra- optymizmu" charakterystycznego dla wielu współczesnych powieści, a jednak w pozornie pesymistycznej wymowie książki "oślania się siła moralna Rewolucji."

Powieść Konwickiego wywołała również sądy negatywne. Zwracano uwagę, że lepiej ukazane zostało środowisko przeciwników władzy ludowej niż jej obrońców, że błady jest wątek starcia "odchylenia prawicowo-nacjonalistycznego z przedstawicielem zdrowego, rzetelnie proletariackiego trzonu partii" (J. Strzelecki). Dość ostre zarzuty zgłosił w swej recenzji H. Bereza stwierdzając, że "w dążności do uczłowieczenia i uprawdopodobnienia bohaterów zatrzymał się (...) Konwicki na dosyć niskim stopniu artystycznego odbicia świata, na stopniu jego skopiowania." otrzymując "naturalistyczny obiektywizm jako rezultat jednostronnie pojętej zasady uczłowieczania bohaterów literackich". Z poglądami Berezy polemizowała w swojej recenzji J. Siekierska.

H. BEREZA. "Twórczość", z. 5 s. 150 - 155. - J. SIEKIERSKA: W sprawie pewnej recenzji. "Nowa Kult.", nr 36. - Z. KAŁUŻYŃSKI: Siła moralna rewolucji. "Nowa Kult.", nr 38. - A. KIJOWSKI: Czy literatura zagraża polityce? "Życie liter.", nr 19. - G. LASOTA: "Władza" czyli w stronę realizmu. "Nowa Kult.", nr 21. - J. STRZELECKI: Dramaturgia polityczna. "Nowa Kult.", nr 22. - Z. LICHNIAK: List o "Władzy". "Dziś i Jutro", nr 22. - A. WASILEWSKI: Powieść o polityce. "Tryb. L.", nr 233.

J. Adamski: *Sprawa gnybóir czyli walki "Władzy"*, "Przełom Kult." nr. 37²⁸

- "W i k l i n a" L e o p o l d a S t a f f a. Nowy tom wierszy Staffa przyjęty został jako dowód "młodzieńczości sędziwego

poety" (R. Matuszewski), nie zaprzestającego poszukiwań artystycznych i zdobywającego nowe formy wyrazu w poetyce nowoczesnej. J. Błóński porównując Wiklinę z poezjami T. Różewicza stwierdzał: "naturalna ewolucja jego (tj. Staffa) poezji prowadzi do pozornego ubóstwa, wzruszającej oszczędności /.../ poezja rezygnuje ze wszystkich niekoniecznych przywilejów /.../ lecz mądrość Staffa pozostaje zawsze ta sama". R. Matuszewski kwestionując tezę o "olimpijskim spokoju" i ponadczasowości poezji Staffa przypomnieniem wierszy wojennych pisał: "Staff dzisiejszy /.../ dostarcza czytelnikowi tyleż poczucia obcowania z jakąś wspaniałą ciągłością rozwoju wielkiej indywidualności poetyckiej, co radosnej i niezwyklej niespodzianki, jaką stwarza wciąż nowa, przeobrażająca się uroda tych samych motywów przewodnich, zaskakująca świeżość wyobraźni".

J. BŁÓŃSKI: Poeta wiecznej podróży. "Życie liter.", nr 25. -
R. MATUSZEWSKI. ^{dykt} "Nowa Kult.", nr 34. - Z. PĘDZIŃSKI: Któraż to młodość poety? "Twórcz." 1956 z. 2 s. 171 - 174.

29

LUTY

1 Kontynuacja obchodów Roku Odrodzenia. W ciągu roku 1954 kontynuowane były uroczystości i obchody zapoczątkowane w 1953. W ich ramach odbyły się następujące sesje naukowe:

1 II - Obchody ku czci Szymona Szymonowica w Zamościu. Na inauguracji, zasługi Szymonowica przy organizacji Akademii Zamojskiej i założeniu drukarni w Zamościu oraz twórczość poety omówiła J. Garbaczowska z lubelskiego Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej.

27 II - Sesja naukowa zorganizowana w Krakowie przez Wydział I PAN i Uniwersytet Jagielloński - poświęcona działalności i roli Kallima-

cha w Polsce. Sesji przewodniczył K. Wyka - sekretarz Wydziału I PAN. W toku obrad ogłoszono referaty: J. Garbacik: Działalność polityczna Kallimacha w Polsce, W. Sobociński: Ideologia państwo-prawna Kallimacha, K. Kumaniecki: Twórczość poetycka Kallimacha. Z okazji Sesji w Bibliotece Jagiellońskiej otwarto wystawę zabytków epoki i pamiątek po Kallimachu.

1 - 2 IV - Naukowa Sesja Odrodzenia w Katowicach zorganizowana przez WSP Katowice wspólnie z Polskim Komitetem Roku Odrodzenia i połączona z wystawą dokumentów polskiego Odrodzenia. Celem Sesji było zapoznanie społeczeństwa Śląska z epoką oraz dorobkiem kultury polskiej w tym okresie. Pierwszy dzień obrad poświęcony był M. Kopernikowi, drugi - kulturze i literaturze Odrodzenia. W drugim dniu ogłosili referaty m. in.: K. Lepszy, Z. Klemensiewicz, J. Ziomek. Odczytali również referaty studenci WSP, m. in. na tematy: Klasyki marksizmu o Renesansie, Artyzm "Trenów" Kochanowskiego.

24 - 25 IV Sesja poświęcona ideologii i działalności Braci Polskich zorganizowana w Kielcach przez Wydział I PAN przy współudziale Kieleckiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego i Muzeum Świętokrzyskiego. Sesji przewodniczył K. Wyka. W ciągu 2 dni obrad ogłoszono 7 referatów, m. in.: K. Lepszy: Geneza arianizmu i ideologia społeczno-radykalnego nurtu Braci Polskich, J. Tazbir: Walka z Braciami Polskimi w okresie kontrreformacji, H. Barycz: W kolebce ruchu reformacyjnego. Z okazji Sesji otwarto została wystawa arianska w Muzeum Świętokrzyskim w Kielcach.

W ciągu roku ukazywały się nadal publikacje i artykuły dotyczące problematyki Odrodzenia oraz podsumowujące dorobek "Roku Odrodzenia". (Bibliografię dotyczącą obchodów Odrodzenia zawiera Nowy Korbut t. 1 s. 66 - 68).

c z y t e l n i k ó w k s i ą ż e k p o d h a s ł e m Piszę o książce, która ostatnio dała mi najwięcej wzruszeń i korzyści ogłosiło Polskie Radio i tygodnik "Wieś". Wypowiedzi czytelników - w miarę nadsyłania - nadawane były przez Polskie Radio w programie ogólnopolskim.

31

5-6 IX S e s j a R a d y K u l t u r y i S z t u k i w W a r s z a w i e poświęcona omówieniu programu Roku Mickiewiczowskiego. Sesji przewodniczył prezes ZG ZLP L. Kruczkowski. Po przemówieniach i referatach L. Kruczkowskiego S. Żółkiewski^{czy} (referat podstawowy o programie Roku Mickiewiczowskiego), B. Korzeniowskiego (o teatrze romantycznym) i K. Wyki, w dyskusji nad problemem stosunku do wielkiej tradycji romantycznej wzięli udział m. in.: J. Iwaszkiewicz, M. Jastrun, A. Mauersberger, J. Siekierska, K. Wyka. Podczas obrad dokonano również wyboru nowego Prezydium Rady na okres 2 lat, w składzie: przewodniczący: W. Sokorski, wiceprzewodniczący: L. Kruczkowski i W. Wnuk, członkowie: J. Starzyński, Z. Mycielski, S. W. Balicki, J. Andrzejewski.

Wynikiem obrad IX Sesji Rady Kultury i Sztuki było podjęcie rezolucji ustalającej P r o g r a m R o k u M i c k i e w i c z o w s k i e g o . W rezolucji postanowiono rok 1956, poczynając od 26 XI 1955 jako setnej rocznicy zgonu, obchodzić jako Rok Mickiewiczowski. W ramach obchodu przewidziane zostały: akademie, wieczornice literackie , sesje naukowe i konkursy, propaganda zagraniczna, wystawienie najambitniejszych pozycji repertuaru teatru romantycznego, nowe jubileuszowe wydanie dzieł A. Mickiewicza, realizację filmów - fabularnego i biograficznego o Mickiewiczu oraz otwarcie w Warszawie, niezależnie od Muzeum Mickiewicza, Muzeum Literatury Polskiej. Na czele Komitetu Organizacyjnego stanął minister Kultury i Sztuki W. Sokorski, wiceprzewodniczącymi wybrano S. Żółkiewskiego i M. Jastruna.

W związku z programem Roku Mickiewiczowskiego Prezydium PAN powołało Komisję naukową, której zadaniem miało być przeprowadzenie w latach 1954 - 1955 cyklu konferencji naukowych PAN zmierzających do "pogłębienia wiedzy o okresie polskich walk narodowo-wyzwoleńczych z jednoczesnym wskazaniem roli Mickiewicza w tym ruchu". Przewodniczącym Komisji został sekretarz I Wydziału PAN, K. Wyka.

32

5 P o d p i s a n i e w W a r s z a w i e u m o w y o w s p ó ł p r a c y r a d i o f o n i i p o l s k i e j i c z e s k i e j p r z e w i d u j ą c e j m . i n . w y m i a n ę s ł u c h o w i s k l i t e r a c k i c h .

33

7 → D y s k u s j a n a t e m a t u j ę c i a r o m a n t y z m u w p o d r ę c z n i k a c h s z k o l n y c h z a p o c z ą t k o w a n a z o s t a ł a a r t y k u ł e m A . S a n d a u e r a Jak pisać podręczniki. Wystąpienie A. Sandauera nawiązywało do szerszej dyskusji o podręcznikach szkolnych toczonej w 1953 r. i dotyczyło podręcznika Historii literatury ^{polskiej} dla kl. X K. Wyki. (Ostro sformułowane) Zarzuty Sandauera mówiły o "ignorowaniu specyfiki literatury" i czynienie z niej "ilustracji zwulgaryzowanego podręcznika ekonomii". Artykuł zawierał również omówienie spraw szczegółowych. K. Wyka odpowiedział artykułem Jakich rad nie słuchać, w którym wykazywał bezzasadność wielu zarzutów. W dyskusji wypowiadali się również H. Markiewicz i A. Ważyk. A. Ważyk w referacie Romantycy w podręczniku ogłoszonym na zebraniu Sekcji Prozy ZLP 13 X i przedrukowanym w "Nowej Kulturze" postulował aby "dawne rozróżnienie romantyzmu postępowego i ~~ostatniego~~ ^{2 wste} ~~ostatniego~~ wznieść na wyższy szczebel teoretyczny i poznawczy". Dyskusję zakończył artykuł K. Wyki Sprawy główne polskiego romantyzmu.

MARK. /H. MARKIEWICZ/: Siedem chwytów A. Sandauera. "Życie
<http://rciń.org.pl>

liter.", nr 10. - A. SANDAUER: Jak pisać podręczniki. "Życie liter.", nr 5. - A. SANDAUER: Do profesora Wyki. "Życie liter.", nr 9. - A. WAŻYK: Romantycy w podręczniku. "Nowa Kult." nr . - K. WYKA: Jakich rad nie słuchać. "Życie liter." nr 5. - K. WYKA: Sprawy główne polskiego romantyzmu. "Nowa Kult.", nr 48.

34

8 - 11 II Zjazd Szkoleniowy S P A T I F w Warszawie dla pracowników artystycznych teatrów. Podczas Zjazdu ogłoszono 15 referatów o problemach dramaturgii, teatru, inscenizacji. Wykładowcami byli wybitni naukowcy, dramatopisarze, reżyserzy.

35

11 Konferencja w Ministerstwie Kultury i Sztuki poświęcona omówieniu realizacji wytycznych IX Plenum KC PZPR w dziale Kultury i oświaty. Konferencji przewodniczył min. Kultury i Sztuki W. Sokorski. Uchwalono powołanie Komisji, pod przewodnictwem W. Sokorskiego, złożonej z przedstawicieli wszystkich instytucji kulturalnych oraz wyłonienie jej Prezydium, w składzie którego znaleźli się przedstawiciele CRZZ, ZSCh, ZMP i URM. Celem prac Komisji było koordynowanie wszelkich akcji kulturalnych. Jej pierwsze posiedzenia poświęcone zostały: planowi akcji kulturalnej w nowych miastach fabrycznych - Nowa Huta i Nowe Tychy, programowi obchodów Dziesięciolecia Polski Ludowej, pracy kin wiejskich i konkursom czytelniczym.

36

12 Jubileusz profesora Kazimierza Nitscha wiceprezesa PAN, członka rzeczywistego I Wydziału, z okazji 80-lecia jego urodzin. W Krakowie, w gmachu PAN odbyło się uroczyste zebranie Wydziału I Nauk Społecznych poświęcone

uczczeniu zasług naukowych jubilata. Na uroczystość przybyli: prezes PAN J. Dembowski, sekretarz naukowy PAN S. Żółkiewski, sekretarz I Wydziału K. Wyka, rektor UJ T. Marchlewski, przedstawiciele Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego i uniwersytetów. Po przemówieniach J. Dembowskiego, T. Marchlewskiego i K. Wyki, Z. Klemensiewicz w odczycie Kazimierz Nitsch - uczyony i badacz w rozwoju polskiego językoznawstwa scharakteryzował zasługi naukowe jubilata. Na zakończenie uroczystości prezes PAN J. Dembowski udekorował K. Nitscha przyznany przez Radę Państwa Orderem Sztandaru Pracy I Klasy.

M. KARAS^ś: Jubileusz wielkiego językoznawcy. "Życieliter.", nr 4. - Z. KLEMENSIEWICZ: Kazimierz Nitsch - uczyony i badacz w rozwoju polskiego językoznawstwa. "Nauka pol.", z. 2 s. 80 - 91.

37

- 14 "Nowa Kultura" rozpoczęła druk wypowiedzi twórców na temat zjednoczenia Niemiec przed konferencją berlińską. W druku ukazały się wypowiedzi: M. Dąbrowska, J. Chałasiński (nr 7), T. Kulisiewicz, J. Dobraczyński, W. Daszewski, E. Axer (nr 8).

38

- 19 Zmarł w Krakowie Ludwik Szczepański (ur. 1872) publicysta i literat, założyciel i pierwszy redaktor krakowskiego "Życia". Studiował na uniwersytetach w Wiedniu i Krakowie. W 1897 założył tygodnik "Życie" i redagował go do 1898 r. Następnie wydawał pisma "Nowiny" i "Ilustrację Polską". W 1897 r. debiutował tomem poezji Srebrne noce. Lunatica. Hymny. W okresie międzywojennym pracował jako dziennikarz i publicysta. Za antyfaszystowskie wystąpienia w prasie przedwojennej był poszukiwany w okresie okupacji przez gestapo i zmuszony do ucieczki na Węgry. Powrócił do kraju w 1945 i pracował do ostatnich lat

jako dziennikarz. W roku 1947 z okazji jubileuszu 50-lecia pracy zawodowej krakowski oddział Związku Dziennikarzy nadał mu honorowy tytuł - seniora Związku. Pogrzeb L. Szczepańskiego odbył się 24 II. | "Dz. pol.", nr 46. 39

20 J u b i l e u s z J a r o s ł a w a I w a s z k i e w i c z a. Z okazji 60-lecia urodzin i 40-lecia pracy twórczej J. Iwaszkiewicza w Domu Literatury w Warszawie odbył się uroczysty wieczór, na który przybyli członkowie Rady Państwa i Rządu, KC PZPR oraz literaci. Minister Kultury i Sztuki W. Sokorski udekorował jubilata Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski przyznany przez Radę Państwa w uznaniu zasług J. Iwaszkiewicza jako pisarza i działacza ruchu obrońców pokoju. Przemówienie wygłosił prezes ZG ZLP L. Kruczkowski, o twórczości Iwaszkiewicza mówiła M. Dąbrowska, artyści scen warszawskich odczytali fragmenty poezji i prozy jubilata.

M. DĄBROWSKA: Iwaszkiewicz. "Nowa Kult.", nr 9. - L. KRUCZKOWSKI: O Iwaszkiewiczu nieco inaczej. "Nowa Kult.", nr 9. - M. K.: 60-ta rocznica urodzin J. Iwaszkiewicza. "Tryb. Wolności", nr 8. - Z. MYCIELSKI: Do J. Iwaszkiewicza. "Przeł. kult.", nr 8. 40

20 P o w r ó c i ł d o k r a j u p o 5-m i e s i ę c z n y m p o b y c i e w C h i n a c h i W i e t n a m i e W o j c i e c h Ż u k r o w s k i. 19 IV W. Żukrowski odznaczony został Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski za zasługi w dziele pogłębiania przyjaźni między narodami polskim a wietnamskim, 23 IV Stołeczny Komitet FJN zorganizował spotkanie pisarza z mieszkańcami stolicy.

Owocem podróży do Azji był wydany w tymże roku tom reportaży z Wietnamu Dom bez ścian. 41

24 Pokaz filmu polskiego "Piątka z ulicy Barskiej". Reż. A. Ford według scenariusza opartego na powieści K. Koźniewskiego. Film wszedł na ekrany 4 III.

Podczas trwającego w dniach 25 III - 10 IV Międzynarodowego Festiwalu Filmowego w Cannes film otrzymał Nagrodę Międzynarodową i wyróżnienie jury.

42

MARZEC

3 Doroczna nagroda PEN-Clubu dla tłumacza literatury obcej na język polski przyznana została Kazimierze Iłłakowiczównie przez jury w składzie: przewodniczący: J. Parandowski oraz T. Breza, M. Dąbrowska, J. Iwaszkiewicz, I. Krzywicka, Z. Nałkowska, M. Bechcysz-Rudnicka, M. Rusinek, A. Wat, J. Zawieyski. Nagroda przyznana została za całokształt działalności ^{ze szczególnym uwzględnieniem przekładów} przekładowej: Anny Kareniny L. Tolstoja, utworów F. Schillera oraz dzieł z literatury węgierskiej. (Jury rozpatrywało także kandydatury Z. Bieńkowskiego, Z. Jachimeckiej, J. Rogozińskiego.)

43

3 Posiedzenia plenarne Wydziału I PAN poświęcone były w ciągu roku m. in. sprawom:

3 III - sprawozdanie Sekretariatu Naukowego za 1953 rok i wybór nowego składu Sekretariatu: J. Dąbrowski, T. Lehr-Splawiński, T. Manteuffel, J. Wasilkowski, B. Suchodolski, B. Biliński, M. Brahmer, W. Hensel, J. Hochfeld, B. Mine, S. Strelcyn.

27 IV - omówienie dorobku nauk społecznych w dziesięcioleciu Polski Ludowej. M. in. K. Wyka wygłosił referat Dziesięciolecie rozwoju nauk filologicznych w Polsce Ludowej.

W ciągu roku w składzie Wydziału I zaszły następujące zmiany: 11 VIII - K. Wyka, dotychczasowy sekretarz naukowy Wydziału

I został powołany na stanowisko zastępcy sekretarza naukowego PAN, a na stanowisko sekretarza naukowego Wydziału I powołano H. Jabłońskiego;

4 - 5 V - na Ogólnym Zgromadzeniu PAN w skład członków Wydziału I weszli Z. Klemensiewicz i Z. Stieber.

44

7 Zmarł w Zakopanem Juliusz Robliczek (ur. 1916) krytyk literacki i teatralny, członek katowickiego Oddziału ZLP, członek kolegium redakcyjnego "Trybuny Robotniczej", współpracownik "Życia Literackiego", zasłużony działacz kulturalny na terenie Śląska.

45

8 Posiedzenia Wydziału Nauk Filologicznych Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. W ciągu roku odbyły się 2 posiedzenia Wydziału poświęcone pracom: R. Ligacz: Wpływ Ezo-pa na literaturę niemiecką XVI wieku i S. Kolbuszewski: Nieznany dramat Lenartowicza (8 III), S. Rospond, J. Mayer: Nieznany śląski słownik gwarowy z 1821 r. i S. Bąk: Zapiski kronikarskie z Górnego Śląska z przełomu XVIII i XIX wieku (6 VI).

Komisja bibliografii i bibliotekoznawstwa odbyła 8 posiedzeń poświęconych zagadnieniom edytorskim, prasoznawczym i bibliotekoznawczym;

Komisja Historii Sztuki - 9 posiedzeń;

Podkomisja do badań starego Wrocławia - 8 posiedzeń.

46

10 - 17 II Zjazd PZPR, poświęcony zagadnieniom podniesienia poziomu produkcji rolnej. W Zjeździe uczestniczyli jako delegaci ZLP: K. Brandys, J. Broniewska, B. Czeszko, L. Krucz-

kowski, J. Putrament, L. Rudnicki. Po otwarciu obrad przez J. Cyrankiewicza dokonano wyboru prezydium Zjazdu, w skład którego weszli m. in.: L. Kruczkowski i S. Żółkiewski. Referat sprawozdawczy wygłosił przewodniczący KC PZPR B. Bierut. Zjazd dokonał wyboru władz partyjnych, zatwierdził statut PZPR i uchwalił zadania rozwoju rolnictwa.

S p r a w y l i t e r a t u r y. W trzeciej części referatu sprawozdawczego zatytułowanej Na froncie oświaty, kultury, zdrowia i opieki społecznej - o naszych osiągnięciach i naszych zadaniach B. Bierut stwierdził m. in.: "Nieodłączną częścią i nieodzownym warunkiem naszego budownictwa jest budowa polskiej kultury socjalistycznej. Wysiłek nasz w tej dziedzinie koncentruje się na dwóch równie istotnych i ważnych, nierozzerwalnie ze sobą związanych zadaniach:

Pierwsze - to upowszechnianie oświaty i kultury, udostępnianie dóbr kulturalnych milionom robotników i chłopów, którym burżuazja celowo zamykała dostęp do oświaty i kultury, do osiągnięć nauki, literatury i sztuki.

Drugie zadanie - to nasycanie naszej nauki, naszej kultury, naszej twórczości literackiej i artystycznej nową, socjalistyczną treścią, która umożliwi wychowanie nowego człowieka - człowieka socjalizmu. /.../

Szybki rozwój gospodarki i kultury narodowej postawił poważne i pilne zadania przed nauką polską, która musiała też wyrównać olbrzymie straty spowodowane przez wojnę. Wzrosła wielokrotnie sieć placówek naukowych. Mimo to rozwój nauki nie nadąża jeszcze za wzrostem potrzeb. Metody badań naukowych, ich poziom, planowanie prac naukowych są jeszcze na wielu odcinkach niedostateczne. Trzeba je doskonalić, aby lepiej służyły narodowi. Chodzi o to, aby w oparciu o piękne, postępowe tradycje nauki

polskiej pchnąć je na drogę pełnego rozwoju przez bliższą więź z praktyką i metodami materializmu dialektycznego."

W wyborach władz partyjnych członkiem KC wybrany został S. Żółkiewski, zastępcami członków: L. Kruczkowski, J. Putrament, A. Schaff, W. Sokorski.

B. BIERUT: Sprawozdanie Komitetu Centralnego na II Zjeździe PZPR. "Tryb. L.", nr 71. - L. KRUCZKOWSKI: Pisarze na II Zjeździe Partii. "Twórczość", z. 4 s. III - V. - W. MACHEJEK: Czerwona tabliczka. "Życie liter.", nr 11. - H. MARKIEWICZ: Sprawy kultury na II Zjeździe. "Życie liter.", nr 12.

47

14 W a l n e Z g r o m a d z e n i e T o w a r z y s t w a M i ł o ś n i k ó w J ę z y k a P o l s k i e g o w W a r s z a w i e , p o ś w i ę c o n e b y ł o t e m a t y c e o r g a n i z a c y j n e j i w y d a w n i e z e j .

48

16 D y s k u s j a o t y g o d n i k u " Ż y c i e L i t e r a c k i e " z o r g a n i z o w a n a w K r a k o w i e , w l o k a l u Z L P . S p r a w o z d a n i e z e s p o ł u r e d a k c y j n e g o o d c z y t a ł J . L o w e l l . O m ó w i ł o n p r o f i l p i s m a w c i ą g u 1 9 5 3 r o k u , z w r a c a j ą c u w a g ę n a n i e d o s t a t e c z n ą s e l e k c j ę m a t e r i a ł ó w p u b l i k o w a n y c h i m o t y w o w a ł t o k o n i e c z n o ś c i ą z a k w a l i f i k o w a n i a d o k a ż d e g o n u m e r u p r z e z p o s z c z e g ó l n e d z i a ł y r e d a k c j i - r e p o r t a ż u , p r o z y , p o e z j i - p e w n e j i ł o ś c i m a t e r i a ł u z k a ż d e j d z i e d z i n y . W d y s k u s j i g ł o s z a b i e r a l i m . i n . J . P r z y b o ś , W . Z e c h e n t e r , W . D o b r o w o l s k i , J . Z a g ó r s k i , H . M o r t k o w i c z - O l e c z a k o w a , J . O ż ó g , T . H o ł u j , K . S z p a l s k i , H . V o g l e r . D y s k u s j ę p o d s u m o w a ł r e d a k t o r p i s m a W . M a c h e j e k .

49

17 Z m a r ł w K a t o w i c a c h S t a n i s ł a w L i g o ń (u r . 1 8 7 9) , l i t e r a t i d z i a ł a c z k u l t u r a l n y , (I n f o r -

macje bio- bibliograficzne zawiera Słownik Współczesnych Pisarzy
Polskich, t. 2 s. 370).

7. PONITYCKI: Wspomnienie o S. Ligoniu. "Śląsk liter.",
nr 10/11 s. 187 - 190.

50

21 Zmarł w Katowicach Juliusz Ger-
man (ur. 1881) literat. (Informacje bio- bibliograficzne za-
wierają: A. Peretiatkowicz i M. Sobel[†]ski: Współczesna kultura
polska, s. 57, S. Łoza: Czy wiesz kto to jest? s. 201, J. Krzy-
żanowski: Neoromantyzm polski, s. 357 - 358).

51

25 Konkurs otwarty redakcji "Przeł-
ądu Sportowego" i ZLP na opowiada-
nie o tematyce związanej z Wyścig-
iem Pokoju ogłoszony 16 I 1953. Nadesłano 149 prac.
Jury w składzie: S. Dygat, R. Matuszewski, J. Rawicz, J. S. Cie-
ślak, E. Strzelecki przyznało następujące nagrody:
I nagroda (3 000 zł): K. Łapin za: Rewanż;
II nagroda (2 000 zł): H. Panas za: Smak żelaza; oraz 10 wyróż-
nień.

Zgodnie z regulaminem konkursu trzy najlepsze prace uczest-
niczyły w międzynarodowym konkursie z okazji Wyścigu Pokoju obok
utworów z NRD i CSR.

Przed 10 IV - Jury międzynarodowego konkursu przyznało następu-
jące nagrody:

I nagrodę otrzymał P. Thyret (NRD);

II ~~drugą~~ nagrodę otrzymał K. Łapin (Polska) za: Rewanż;

Jedną z dwóch III nagród otrzymał H. Panas (Polska) za: Smak
żelaza.

52

25 Zmarł w Warszawie Leon Schiller

(ur. 1887) reżyser, t[e]o[r]e[t]y]k i r[e]f[o]r[m]a[t]o[r] t[e]a[t]r]u. Laureat Nagrody Państwowej I stopnia, odznaczony Orderem Sztandaru Pracy I klasy, rektor PWST, redaktor "Pamiętnika Teatralnego", prezes ZG SPATiF. (Informacje bio- bibliograficzne zawiera Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich, t. 3 s. 99 - 106).

Zwłoki L. Schillera wystawione były w Teatrze Polskim, pogrzeb odbył się 29 III na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach. Trumna udekorowana została Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Nad grobem przemawiali m. in.: minister Kultury i Sztuki W. Sokorski, W. Daszewski - w imieniu SPATiF, A. Słonimski - w imieniu ZLP.

Numery specjalne czasopism poświęcone L. Schillerowi:
"Teatr", nr 10. - "Pam. teatr.", 1955 nr 3/4. - "Nowa Kult.", nr 14.

M. BRANDYS: Wielki spadek trzeba zabezpieczyć. "Świat", nr 20. - A. DOBROWOLSKI: Wspomnienie o Przyjacielu. "Sztandar Mł.", nr 295. - A. GRODZICKI: Nad trumną L. Schillera. "Dz. pol.", nr 74. - J. Z. JAKUBOWSKI. "Życie Szkoły Wyższej", nr 5 s. 141 - 143. - W. NATANSON: Wielki reżyser. "Życie liter.", nr 12. - W. SOKORSKI: Pamięci L. Schillera. Przemówienie wygłoszone na wojskowym cmentarzu na Powązkach. "Prz. kult.", nr 13. - K. STEFCZYK: L. Schiller - artysta i pedagog. "Dziś i Jutro", nr 15. - J. TIMOSZEWICZ. "Po prostu", nr 14. - E. WIERCINSKI: Wielki artysta. Przemówienie wygłoszone przed Państwowym Teatrem Polskim w Warszawie. "Przegl. kult.", nr 13. - K. KORCELLI. "Nowa Kult." 1955 nr 13.

53

27 Wystawa prac Renato Guttuso,
włoskiego grafika i ilustratora powieści J.

malbana
i to była wystawa
malarstwa

Strykowskiego Bieg do Fragała otwarta została w warszawskiej Zachęcie. R. Guttuso za ilustracje do książki J. Strykowskiego nagrodzony został w 1952 r. polską Nagrodą Państwową.

54

27 Spotkanie przedstawicieli Biura Politycznego KC PZPR, Rady Państwa i Prezydium Rządu z literatami i dziennikarzami w Belwederze. Na wstępie spotkania krótkie przemówienie wygłosił B. Bierut. Po nim zabierali głos m. in.: I. Newerly, B. Czeszko, L. Rudnicki, S. Cieślak, Z. Przetakiewicz, W. Kraśko, T. Breza. Mówcy wskazywali na drogi ulepszenia i rozszerzenia zakresu pracy literatów i dziennikarzy wobec zadań wysuniętych przez II Zjazd Partii.

55

29 Nowe audycje literackie Polskiego Radia. W ramach nowego programu wprowadzonego od 29 III obok istniejących uwzględniono nowe cykliczne audycje literackie, m. in.: Magazyn literacki, Felieton na tematy kulturalne zagraniczne, Wieczory sceniczne, Poezja i muzyka. Zwiększona również została ilość słuchowisk literackich.

56

31 Połączenie tygodników "Przegląd kulturalny" i "Wieś". Oba pisma zamieściły notatki następującej treści: "Kierując się troską o jak najpełniejsze zaspokojenie potrzeb czytelników, ich wzrastających wymagań, zespoły tygodników "Wieś" i "Przegląd kulturalny" jednoczą swe wysiłki, aby przez połączenie obu pism pod tytułem "Przegląd kulturalny" w jeszcze wyższym niż dotychczas stopniu przyczynić się do zbliżenia miasta i wsi, do dalszego rozwoju w dziedzinie kultury, sztuki i nauki."

28 III ukazał się ostatni /13(451)/ numer pisma "Wieś". Pismo zaczęło wychodzić 15 IX 1944 w Lublinie / zob. poz. /44/. Redaktorem pisma od początku do jego połączenia z "Przeglądem Kulturalnym" był J.A.Król. "Wieś" ukazywała się początkowo jako dwutygodnik, następnie jako tygodnik - od 1945. W roku 1945 redakcja przeniesiona została do Łodzi, następnie, w 1949 do Warszawy. W latach 1945-1947 pismo było organem Oddziału Wiejskiego ZLP. Wydawcą "Wsi" był początkowo "Czytelnik" a następnie Związek Samopomocy Chłopskiej. Do współpracowników pisma w ciągu 12 lat istnienia należeli m.in.: S.Bojarczuk, L.Bartelski, J.Bojar, S.Cieślak, J.A.Frasik, M.Janion, M.Kafel, Z.Kałużyński, J.A.Król, P.Ku^Ubisz, S.Lichański, L.Maj, G.Morcinek, J.Morton, S.Nęcza-Kubiniec, J.Ozga-Michalski, A.Olcha, J.B.Ożóg, S.Piętak, J.Pogan, J.Przyboś, J.Spytkowski, S.Skończny, J.Stawiński, J.Urban, S.Wygodzki, J.A.Zaremba, P.Ziarnik, M.Żmigrodzka.

W ostatnim roku istnienia pisma na jego łamach toczyła się dyskusja dotycząca profilu "Wsi", którego słuszność zakwestionował L.Bartelski w artykule Czy wieś czyta "Wieś" w numerze 49 "Nowej Kultury" z 1953 roku. Podstawowym zarzutem wobec polityki redakcyjnej pisma było stwierdzenie przez L.Bartelskiego zbyt szerokiego zakresu problematyki obejmującego zagadnienia polityki, literatury i sztuki, spraw socjalnych i bytowych wsi oraz spółdzielczości produkcyjnej. Wypowiedzi czytelników na ten temat drukowane były w numerach 1-6 pisma.

W ostatnich latach przed połączeniem z "Przeglądem Kulturalnym" redakcja "Wsi" ograniczała druk publikacji ściśle literackich: artykułów, tekstów i recenzji na rzecz uwzględniania w coraz szerszym zakresie problematyki życia na wsi a szczególnie zagadnień spółdzielczości produkcyjnej.

be
równie
i odnieć,
o bycie
widzacji
c. f. g. g. g.

r y s t y k i n a n o w e l ę, która stanowiłaby podstawę do realizacji krótko- lub średnio-metrażowego filmu o tematyce turystyczno-krajoznawczej został ogłoszony 8 X 1953. Jury na posiedzeniu w marcu 1954 postanowiło przyznać następujące nagrody:
I nagrody nie przyznano;

II nagrody: U. Żuławska za: Niedzela;

H.-Syska za: Nad Narwią i Bugiem;

III nagrody: W. Żuławski za: Historia jednej wycieczki;

W. E. Piechocki za: Na błękitnym szlaku;

Przyznano również 5 nagród IV, autorom: J. Ponitycki, M. Jewasińska, A. Siemionow, L. Życki, J. Żwirska.

P o w s t a n i e p i s m a " K w a r t a l n i k N e o f i l o l o g i e z n y ". Kwartalnik wydawany w Warszawie przez Komitet Neofilologiczny PAN. Red. nacz.: M. Żurowski, kolegium: M. Brahmer, W. Chwalewik, S. Helsztyński, J. Kott, H. Lewicka, Z. Żygulski. W ciągu roku ukazały się dwa podwójne zeszyty: 1/2

i 3/4. Pismo mające "skoordynować w specjalnym organie działalność polskich romanistów, germanistów i anglistów" zamierzało - jak podkreślała nota redakcji w z. 1/2 - do "rewizji tradycyjnych metod badawczych w świetle postulatów metodologii marksistowskiej."

W "Kwartalniku Neofilologicznym" poza studiami i artykułami z dziedziny neofilologii zamieszczane były stałe działy Notatki oraz Recenzje i przeglądy.

59

- "Prus i Żeromski. Rozprawy i szkice literackie" Henryka Markiewicza przyjęte zostały przez krytykę jako doniosła publikacja marksistowskiej nauki o literaturze. Jak pisał R. Matuszewski, książka Markiewicza "wskazuje na pewną ewolucję w sposobie krytycznego naświetlania ideologicznego oblicza utworów Żeromskiego, na coraz skuteczniejszą walkę z niesprawiedliwą, ahistoryczną oceną jego dzieł". Podkreślano również, że szkice zawarte w tomie stanowią próbę ustalenia "różnic i podobieństw między obiema fazami prozy krytycznego realizmu" oraz "pozwalają ujrzeć już dziś poetykę prozy realistycznej w jej ciągłości rozwojowej, to zaś niewątpliwie pogłębi nasze rozumienie nowatorstwa wielkich klasyków literatury" (M. Puchalska). Z. Macużanka w swej recenzji oceniającej książkę Markiewicza jako sumę współczesnej wiedzy o dwu klasykach naszej literatury stwierdzała zarazem "przesunięcie akcentów, skupienie uwagi głównie na ideologicznej wymowie utworów z zaniechaniem zagadnień estetycznych."

Z. MACUŻANKA: O nowych szkicach Markiewicza. "Polonistyka", nr 6 s. 43 - 46. - R. MATUSZEWSKI: Studia o Prusie i Żeromskim. "Nowa Kult.", nr 32. - M. PUCHALSKA: Książki Markiewicza o Prusie i Żeromskim. "Życie liter.", nr 43.

60

KWIECIEŃ

7 Krajowa Konferencja Obrońców Pokoju w Warszawie. Obrady konferencji otworzył L. Kruczkowski, referat na temat aktualnej sytuacji międzynarodowej wygłosił prezes Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju J. Iwaszkiewicz. 61

8 Powołanie przez ZLP komitetu redakcyjnego "Dzieł" Juliana Tuwima w składzie: J. W. Gomulicki, J. Iwaszkiewicz, M. Jastrun, A. Słonimski. Dwa pierwsze tomy Dzieł ukazały się w 1955. 62

100 - 12 Zjazd Polskiego Towarzystwa Językoznawczego w Warszawie poświęcony omówieniu dorobku językoznawstwa polskiego w okresie 10-lecia Polski Ludowej. Podczas trwających 3 dni obrad wybitni przedstawiciele poszczególnych dyscyplin językoznawczych wygłosili 11 referatów omawiających wyniki działalności naukowej w zakresie tych dyscyplin, prowadzonej przez polskich naukowców w latach 1945 - 1954. M. in. dorobek językoznawstwa polonistycznego omówiony został w referacie Z. Klemensiewicza. 63

151 - 16 XI Sesja Rady Kultury i Sztuki poświęcona była omówieniu zagadnień twórczości artystycznej i polityki kulturalnej w świetle wytycznych II Zjazdu Partii. Obrady zagał wiceprzewodniczący Rady L. Kruczkowski, referat podstawowy O rzeczywisty zwrot w naszej polityce kulturalnej wygłosił W. Sokorski, stwierdzając m. in.: ... "twórczość i działalność kulturalna pozostają w tyle za wielkimi osiągnięciami Polski

Ludowej. /.../ mimo wszystkich naszych oficjalnych wypowiedzi nie potrafiliśmy jak dotąd stworzyć warunków, w których mogłaby się rozwijać literatura i sztuka realizmu socjalistycznego bez specyficznego zawężania pojęć realizmu socjalistycznego do określonego schematu i określonego warsztatu twórczego, bez wpadania w ślepe koleiny naturalizmu, które są specyficzną formą zastępowania wielkich konfliktów i dramatycznych spięć naszej epoki wynaturzonym obrazem poszczególnego odcinka rzeczywistości". Mówca podkreślił, że trudności leżą nie w problemie twórczej metody realizmu socjalistycznego jako takiej, lecz "w fałszywym interpretowaniu i schematycznym rozumieniu jego założeń oraz w praktycznym działaniu polityki zamówień /.../, objawach komenderowania sprawami sztuki, uzurpowania sobie urzędowych uprawnień kształtowania oblicza sztuki i wreszcie w braku zaufania do twórcy". W. Sokorski wskazał na trzy zasadnicze przyczyny niepowodzeń polityki kulturalnej: "postawienie znaku równania między realizmem socjalistycznym a warsztatem twórczym realizmu krytycznego, /.../ uproszczone rozumienie zasady prymatu treści nad formą, /.../ źle rozstawione bodźce podnieć twórczych." Omówił również niedostateczne wyniki akcji upowszechnienia kultury na wsi, zbyt mały udział widzów wiejskich w spektaklach widowiskowych i koncertowych (5,8%), niezadowalającą pracę świetlic i domów kultury.

W dyskusji nad referatem, w której udział wzięli m. in.: J. Putrament, W. Fangor, J. Krajewski, R. Szydłowski, Z. Myciel-ski, J. Kott, B. Korzeniewski, G. Lasota i P. Hertz krytykowano wypadki administrowania sztuką i narzucania tematów i recept twórcom. Dyskutanci zwracali uwagę na potrzebę nowatorstwa w ramach nie zawężonego pojęcia realizmu socjalistycznego, nowatorstwa płynącego z troski o większe znaczenie sztuki.

XI Sesja Rady Kultury i Sztuki miała doniosłe znaczenie i jak podkreślał w artykule "Trzecie plenum i sprawy kultury W. Sokorski" stała się początkiem poważnej i trudnej dyskusji, krytycznej analizy błędów pierwszego okresu naszej walki o sztukę realizmu socjalistycznego, stała się początkiem szukania nowej perspektywy dla sztuki naszej prawdy, mozolnej pracy i zwycięskiej walki".

P. HERTZ: Prawa autonomiczne sztuki. "Prz. kult.", nr 16. - M. KIERCZYŃSKA: Jaką chcemy mieć sztukę? "Tryb. Wolności", nr 18. - B. KORZENIEWSKI: Zaufanie do człowieka. "Prz. kult.", nr 16. - J. KOTT: O odwadze i szczerości przekonań politycznych. "Prz. kult.", nr 16. - L. KRUCZKOWSKI: Doniosłe zadania. "Nowa Kult.", nr 17. - L. KRUCZKOWSKI: Wyzwolić pełnię możliwości twórczych. "Prz. kult.", nr 16. - G. LASOTA: Nie ma prawdy sztuki bez ideowości. "Prz. kult.", nr 16. - R. MATUSZEWSKI: Trzysta wierszy o sadzeniu grochu. "Nowa Kult.", nr 18. - J. PUTRAMENT: Chcemy, aby było lepiej niż dotąd. "Prz. kult.", nr 16. - W. SOKORSKI: O rzeczywisty zwrot w naszej polityce kulturalnej. "Nowa Kult.", nr 17. - W. SOKORSKI: Trzecie plenum i sprawy kultury. "Prz. kult." 1955 nr 3.

64

20 Jubileusz 25-lecia najstarszego w Polsce Teatru Lalek "Baj" odbył się w Warszawie pod protektoratem min. Kultury i Sztuki W. Sokorskiego.

65

21 Pokaz nowego filmu "Celuloza" w CUK. Była to pierwsza część dwuseryjnego filmu zrealizowanego przez J. Kawalerowicza według powieści I. Newerlego Pamiętka z Celulozy. Film wszedł na ekrany 29 IV. Krytyka określała film jako duży

sukces kinematografii polskiej w adaptacji dzieła literackiego.

- A. DRAWICZ: Droga Szczęsnego. "Żoł. pol.", nr 12. - J. KURYLUK: Nowy sukces kinematografii polskiej. "Stolica", nr 18. - Z. LASKOWSKI: Film, który każe myśleć. "Tyg. powsz.", nr 21. - Z. ŻABICKI: "Celuloza" w powieści i w filmie. "Iskry", nr 15. - Bohaterowie filmu i powieści. "Film", nr 18.

66

- Narada młodych literatów, członków Kół Młodych ZLP, w Oborach pod Warszawą. W 6-dniowych obradach wzięli także udział zaproszeni pisarze starszego pokolenia. Podstawą do dyskusji stały się utwory młodych pisarzy złożone w wydawnictwie "Iskry", które weszły do Almanachu literackiego wydanego w maju 1954. Zawierał on m. in. utwory J. Bestera, E. Brylla, W. Dąbrowskiego, T. Giegiera, M. Hłaski, J. Himilsbacha, J. Harasymowicza, J. Lenarta, K. Nepomuckiej, W. Odojewskiego, J. Osęki, S. Stanucha, L. Woźnickiej.

Uczestnicy narady oceniając dorobek młodej literatury krytykowali brak odwagi twórczej u niektórych młodych pisarzy, schematyzm i ubóstwo artystyczne - szczególnie w poezji, zacieranie ostrości konfliktów życiowych. W zakresie prozy pozytywnie oceniona została twórczość M. Hłaski i W. Odojewskiego.

- J. BOCHENSKI: Myślenie wada znakomita. "Nowa Kult.", nr 20. - L. FLASZEN: Felieton niesprawiedliwy o rówieśnikach. "Życie liter.", nr 18. - T. STRUMFF: Karta z dziennika. "Po prostu", nr 20.

R. Brandys: Do młodych domowiczek. "Przebieg Kult.", nr 15 67

- "O bywatele" Kazimierza Brandysa. Powieść Brandysa podejmująca "centralny problem naszej współczesności - problem wyrastania nowego człowieka" (R. Matuszewski) oceniona została pozytywnie jako zapowiedź antyschematyzmu w literaturze. A. Kijowski pisał: "Książka Brandysa jest pierwszą

34

powieścią o budowie socjalizmu, której tematem nie jest ani żadne z cząstkowych zjawisk towarzyszących współczesnemu procesowi historycznemu, ani panoramiczny spis jego najważniejszych cech. Tematem tej powieści jest generalny problem naszej współczesności: "jak żyć w społeczeństwie socjalistycznym". Podkreślano, że w powieści zbanalizowana do ostateczności tematyka produkcyjna ukazana została w nowym ożywiającym ją wymiarze, wskazywano na prawdę psychologiczną bohaterów i nieschematyczne ujęcie konfliktów. Przy nieznaczących zastrzeżeniach dotyczących "uksiążkowania" środowiska robotniczego i młodzieży szkolnej, Z. Lichniak określił powieść jako dzieło, w które "wpisana została ogólna prawda przyspieszonego rewolucją dojrzewania świadomości społecznej obywatela Polski Ludowej" a R. Matuszewski jako "pełnię doświadczeń naszej literatury w ostatnim pięcioleciu". ←

Większość recenzentów podkreślała również cenny autentyzm drobnych obserwacji i umiejętność ukazania realiów wyróżniające powieść Brandysa spośród schematycznych i "papierowych" dzieł prozy polskiej o tematyce współczesnej.

Powieść K. Brandysa została odznaczona Państwową Nagrodą Literacką II stopnia w 1955 (zob. poz. /55).

S. BŁAUT: Książka dziesięciolecia. "Dziś i Jutro", nr 28. -
M. CZERWIŃSKI: Sedno sprawy. "Prz. kult.", nr 22. - A. KIJOWSKI:
Powieść współczesna. "Życie liter.", nr 10. - A. LAM. "Twórczość",
z. 6 s. 163 - 170. - Z. LICHNIAK: Nowe w ludziach. "Dziś i Jutro",
nr 52. - R. MATUSZEWSKI: O młodości naszego czasu. "Nowa Kult.",
nr 23. - J. SIEKIERSKA: Za bary ze współczesnością. "Tryb. Ludu",
nr 361. - M. STEPIEŃ. "Twórczość", z. 5 s. 204 - 209. - Z. ŻA-
BICKI: Obywatele Ludowego Państwa. "Iskry", nr 23.

68

MAJ

Artykuł wspólny pod tym tytułem zamieściła redakcja " Nowych Dróg" w majowym /5/ numerze miesięcznika. Artykuł nawiązywał do toczonych aktualnie w środowiskach twórczych ożywionych dyskusji na temat perspektyw rozwoju literatury i sztuki. Redakcja polemizowała z głosami dyskredytującymi dorobek dzieściolecia oraz postulatami rezygnacji z kryterium " ideowości" w ocenie dzieła sztuki . Artykuł zwracał uwagę na tradycje ideowe literatury polskiej i podkreślał , że " Bezideowość literatury i sztuki - to także ideologia i polityka.../.../ Koncepcje bezideowości krzewią się szczególnie bujnie tam , gdzie u twórców kultury słabnie lub ginie poczucie więzi z masami ludowymi." Występował również przeciwko zawężonemu pojmowaniu realizmu socjalistycznego jako raz na zawsze ukształtowanego wzorca i " odczłowieczonej " koncepcji bohatera politycznego. Nawiązując do powszechnej dyskusji twórców redakcja pisała :

" Nie wyrzekamy się nigdzie i nigdy stosowania w określonych wypadkach środków administracyjnych. Ale w dziedzinie literatury i sztuki niebezpieczeństwo i szkodliwość stosowania tych ^{środków} są większe niż gdziekolwiek indziej. Partia i władza ludowa prowadzi politykę kulturalną- politykę rozwoju kultury narodowej , troski o jej postępową , socjalistyczną treść , politykę popierania wszelkiej twórczości artystycznej służącej budownictwu socjalizmu /.../ Zdarzały się ~~wyższe~~ próby mechanicznego narzucania twórcom tematyki ich twórczości , mechanicznego przenoszenia kryteriów politycznych do dyskusji artystycznych , próby komenderowania i administrowania twórczością.../.../ Słyszeliśmy sporo niesłusznych , świadczących o niemałym zamieszaniu ideologicznym , wypowiedzi literatów /.../ Trzeba stanowczo rozproszyć wszelkie nieporozumienia tego rodzaju. Podejmujemy walkę przeciwko zubożeniu i wulgaryzacji twórczości kulturalnej , przeciwko wypaczaniu naszej polityki kulturalnej po to , by wzmóc walkę o socjalistyczną treść naszej kultury, aby zapewnić szerszy niż kiedykolwiek rozwój naszej socjalistycznej literatury i sztuki , aby ułatwić oddziaływanie ideologiczne partii na literaturę i sztukę ".

67

2 Otwarcie S t u d e n c k i e g o T e a t r u S a t y r y - k ó w w W a r s z a w i e. Na inaugurację działalności wystawiona została składanka satyryczna " To idzie młodość" w reżyserii J. Markuszewskiego. Zespół STS powstał 13 III. Jego założycielami i pierwszymi członkami byli : J. Markuszewski , H. Malecha, A. Drawicz , A.W. Piotrowski , M. Lusztig, K. Utrata i T. Adamkowski. W roku 1954 zespół poszerzył się o nazwiska: J. Abramow, A. Jarecki , T. Struff , W. Dąbrowski i J. Bester. Warszawski STS już w początkach swej działalności zdobył sobie wielką popularność dzięki celnej i aktualnej satyrze politycznej

34

Warszawie zorganizowany przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, CZTOF i SPATiF. Referat podstawowy wygłosił dyrektor CZTOF S. W. Balicki: O stanie i zadaniach polskiego teatru. Dyskusja, w której zabierali głos m. in.: H. Auderska, E. Csato, K. Dejmek, A. Grodzicki, B. Korzeniewski, J. Pomianowski, H. Szletyński, A. Szyfman i M. Wyrzykowski toczyła się wokół zadań teatru w świetle wskazań II Zjazdu PZPR. W wypowiedziach dyskutanci stwierdzali, że teatr nie odzwierciedla zachodzących w kraju przemian. Jako przyczyny zastoju życia teatralnego wymieniano "błędy dotychczasowej polityki kulturalnej, słabość ideową twórczego środowiska teatralnego, zachwianie równowagi między dwiema funkcjami teatru: jego funkcją zasadniczą jako instrumentu ideowo-artystycznego kształtowania świadomości i jego funkcją pomocniczą jako przedsiębiorstwa usługowego" co w efekcie doprowadziło do stanu, w którym na scenach króluje "szarość, bezbarwność, nierzadko wprost nuda, brak ambicji twórczych, chodzenie utartymi drogami, brak odwagi i obawa przed wysiłkiem artystycznym" (M. Wyrzykowski).

Dyskutowano również nad linią repertuarową teatrów wskazując na brak nowych inscenizacji wielkiego teatru romantycznego, niedostateczną ilość wystawień sztuk radzieckich i krajów demokracji ludowej, zbyt małą współpracę z współczesnymi polskimi autorami.

S. W. BALICKI: O stanie i zadaniach polskiego teatru. "Teatr", nr 12. - E. CSATO: Każde nowe dzieło winno być twórczym eksperymentem. "Teatr", nr 13. - K. DEJMEK: Przeciw "przemysłowej koncepcji" teatru. "Teatr", nr 13. - Z. GREŃ: Notatki ze zjazdu teatralnego. "Życie liter.", nr 19. - J. RAKOWIECKI: Stare i nowe zjazdu teatralnego. "Nowa Kult.", nr 21. - W. SOKORSKI: Aktualne zagadnienia współczesnego teatru. "Teatr", nr 13. - A. SZYFMAN: Więcej samodzielnej inicjatywy. "Teatr", nr 13.

71 69

5 Wieczór poświęcony Maurycemu Jokai'owi w 50 rocznicę śmierci odbył się w Domu Literatury

w Warszawie. Wieczór zorganizowany był przez ZLP oraz Węgierski Instytut Kultury. Prelekcję o życiu i twórczości M. Jokaia wygłosił J. W. Gomułicki.

7072

- 9 Prapremiera sztuki w 6 obrazach "Juliusz i Ethel" Leona Kruczkowskiego w Teatrze Kameralnym w Warszawie. Reż.: A. Bardini, scen.: O. Axer, muz.: T. Baird. Sztuka, której tematem były ostatnie chwile małżeństwa Rosenbergów, oskarżonych w USA o szpiegostwo i straconych w 1953 r. przyjęta została przez krytykę jako następne po dramacie wielkie osiągnięcie pisarza Niemcy. J. Kott pisał: "Juliusz i Ethel są tragedią współczesną, aktualną i polityczną, ale jednocześnie /.../ są tragedią wieczną, w której Juliusz i Ethel tracą nazwiska i stają się tylko imionami bohaterów". Podkreślano zalety świadomego ograniczenia sztuki do reguł jedności klasycznych, przy którym tragedia Rosenbergów uzyskała maksymalną siłę wyrazu. Krytyka zwracała zarazem uwagę na pewne niebezpieczeństwa, wynikające z przerysowania patosu sytuacji, której sens jest dostatecznie jasny i której ocena moralna nie wymaga dodatkowego komentarza.

J. KOTT: Pierwsza tragedia współczesna. "Prz. kult.", nr 22. - W. NATANSON. "Twórczość", z. 6 s. 196 - 200. - Z. PEDZIŃSKI: Dramat obcych i bliskich. "Tyg. powsz.", nr 20. - J. SZCZAWIEJ: Dzieło godne podziwu. "Tyg. powsz.", nr 24. - J. ZAGÓRSKI: Sztuka o bohaterkiej śmierci. "Życie liter.", nr 21.

7173

- 5 - 16 II Zjazd Dziennikarzy w Warszawie poświęcony omówieniu zadań prasy i radia w świetle uchwał II Zjazdu PZPR. W pierwszym dniu obrad przewodniczący ZG SDP H. Korotyński wygłosił referat Główne zadania prasy i radia w obecnym okresie. Zjazd uchwalił nowy statut SDP i wybrał nowy zarząd Sto-

warzyszenia w składzie: przewodniczący: H. Korotyński, zastępcy przewodniczącego: T. Galiński, E. Osmańczyk, sekretarz generalny W. Grzędzielski.

19 Konkurs literacki tygodnika "Dziś i Jutro" pod nazwą "Na drogach ku Polsce Ludowej" ogłoszony 17 I miał na celu "możliwie najszersze i najpełniejsze podsumowanie wyników dotychczasowej pracy pisarzy reprezentujących współczesną polską twórczość katolicką". Jury w składzie: K. Skwarczyńska, W. Ostrowski, M. Kurzyna, T. Mazowiecki, A. Krasiński, Z. Lichniak, S. Lichański postanowiło przyznać następujące nagrody:

W dziale prozy:

I nagrodę (po 3 000 zł) otrzymali: Z. Bednorz za opowiadanie Na obrocie;

D. Kucharska-Zarzycka za dramat W krakowskiej kamienicy.

II nagrodę (2 000 zł) otrzymał J. Stadnicki za opowiadanie Pol-skie drogi.

III nagrody nie przyznano.

W dziale poezji:

I nagrodę (2 000 zł) otrzymał W. Olszewski za : Dwie życia po-łowy;

II nagrodę (1 500 zł) otrzymał J. Szczawiński za: Dzień powszedni.

III nagrodę (750 zł) otrzymał A. Piotrowski za: Naprzeciw.

Uroczyste wręczenie nagród nastąpiło 30 V (zob. poz. 74/54).

19 Nagroda im. Włodzimierza Pietrzaka

została przyznana przez jury w składzie: W. Jankowski, ks. J.

Koller, A. Krasiński, Z. Lichniak, ^{ks.} M. Michalski, K. Morawski,

M. Rostworowski. Przyznano nagrody w działach: nauki, literatury, publicystyki oraz nagrodę młodych.

Nagrodę literacką (6 000 zł) otrzymał J. Dobraczyński za: Klucz mądrości i Listy Nikodema;

Nagrody publicystyczne (po 5 000 zł) otrzymali: M. Kurzyna - redaktor "Tygodnika Powszechnego" i T. Mazowiecki - redaktor "WTK.";

Nagrodę młodych otrzymał J. Domański za dotychczasowe prace z dziedziny nauki i publicystyki;

Wręczenie nagród im. W. Pietrzaka odbyło się 30 V i połączone zostało z zakończeniem konkursu literackiego Na drogach ku Polsce Ludowej oraz z naradą dyskusyjną kulturalnego aktywu katolickiego.

Z. LICHNIAK: Refleksje pokonkursowe. "Dziś i Jutro", nr 23.

76

20 Inauguracja działalności Estrady Poetyckiej przy Teatrze Ateneum w Warszawie. Estrada Poetycka powstała z inicjatywy grupy młodych aktorów przy poparciu warszawskich poetów. Miała służyć młodym poetom w doskonaleniu warsztatu twórczego przez kontakt z publicznością. W wieczorze inauguracyjnym wzięli udział zaproszeni poeci: S. R. Dobrowolski, M. Jastrun, J. Ficowski, T. Kubiak, A. Mandalian, A. Słucki. Recytowano również utwory L. Staffa, W. Broniewskiego, J. Iwaszkiewicza. Następny wieczór Estrady Poetyckiej odbył się 9 XII i był poświęcony zwórczości K. I. Gałczyńskiego.

77

23 Zjazd Delegatów Oddziałów Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Warszawie. Tematem Zjazdu były sprawy organizacyjne Towarzystwa. W części naukowej prezes Towarzystwa J. Krzyżanowski wygłosił odczyt Humor w twórczości Jana Kochanowskiego.

78

29 K r a j o w a n a r a d a p r z e w o d n i c z ą c y c h
K o m i s j i K u l t u r y W o j e w ó d z k i e h R a d
N a r o d o w y c h w e W r o c ł a w i u p o ś w i ę c o n a o m ó w i e n i u z a d a ń
p r a c y k u l t u r a l n o - o ś w i a t o w e j w ś w i e t l e w s k a z a ń I I Z j a z d u P Z P R .
R e f e r a t Ż a d a n i a R a d N a r o d o w y c h w d z i e d z i n i e k u l t u r y i s z t u k i w y -
g ł o s i ł w i c e m i n . K u l t u r y i S z t u k i S . P i o t r o w s k i . W t o k u d y s k u s j i
p o r u s z a n o p r o b l e m y p o d n i e s i e n i a p o z i o m u k u l t u r a l n e g o w s i i w y -
r ó w n a n i a r ó ż n i c k u l t u r a l n y c h m i ę d z y m i a s t e m a w s i ą o r a z m ó w i o n o
o r o l i u p o w s z e c h n i e n i a i p o p u l a r y z a c j i k u l t u r y w t y m p r o c e s i e .

79

30--29 VI D n i O ś w i a t y , K s i ą ż k i i P r a s y r o z p o c z ę ł y
s i ę p o d h a s ł e m d a l s z e g o u p o w s z e c h n i e n i a k u l t u r y i o ś w i a t y n a w s i .
W d n i u o t w a r c i a " D n i " m i n . K u l t u r y i S z t u k i W . S o k o r s k i w y g ł o s i ł
p r z e m ó w i e n i e r a d i o w e m ó w i ą c e o o s i ą g n i ę c i a c h P o l s k i L u d o w e j w
z a k r e s i e u p o w s z e c h n i e n i a o ś w i a t y , k u l t u r y i c z y t e l n i c t w a .

W r a m a c h o b c h o d u z o r g a n i z o w a n e z o s t a ł y k i e r m a s z e i l o t e r i e k s i ą ż -
k o w e , k o n k u r s y c z y t e l n i c z e i l i t e r a c k i e , z l o t y p r z o d o w n i k ó w c z y -
t e l n i c t w a , w i e c z o r y a u t o r s k i e i d y s k u s y j n e , w y j a z d y b i b l i o b u s ó w
n a w i e ś . P o d c z a s k o l e j n y c h c z t e r e c h n i e d z i e ł k i e r m a s z o w y c h w W a r -
s z a w i e s p r z e d a n o 2 0 0 0 0 0 k s i ą ż e k t j . t r z y r a z y w i ę c e j n i ż w r o k u
1 9 5 3 .

W e w s z y s t k i c h m i a s t a c h w o j e w ó d z k i e h z o r g a n i z o w a n e z o s t a ł y w y s t a -
w y k s i ą ż e k . D o t y c z y t o r ó w n i e ż z n a c z n e j i l o ś c i b i b l i o t e k p o w i a -
t o w y c h .

" D n i O ś w i a t y , K s i ą ż k i i P r a s y " z a k o ń c z y ł y s i ę 2 0 VI w i e l k i m
f e s t y n e m l u d o w y m n a g ó r z e ś w . A n n y w p o w i e c i e S t r z e l c e O p o l s k i e
z u d z i a ł e m 2 0 0 0 0 0 o s ó b . N a u r o c z y s t o ś c i o b e c n i b y l i - p r e z e s
R a d y M i n i s t r ó w J . C y r a n k i e w i e z i m i n . K u l t u r y i S z t u k i W . S o -
k o r s k i .

7810

41
- "Jaworowy dom" Wilhelma Macha.

Powieść współczesna o tematyce wiejskiej powitana została przez krytykę jako dzieło wybitnego pisarza zaabsorbowanego pytaniem "jak świat się rozwija i jak ludzie żyją nie w myślach, lecz w działaniu" (H. Bereza).

Z. Lichniak pisał: "Jaworowy dom wyraża tendencję sprzymierzenia psychologicznych obserwacji z rozumieniem zjawisk w kategoriach socjologicznych, do lakonizowania, typizowania sytuacji". H. Bereza dostrzegając w powieści Macha dążność do syntetycznego ujęcia przemian w psychice współczesnego mieszkańca wsi, podkreślał zarazem, że "autor nie po to opowiada o życiu swoich bohaterów, żeby ilustrować socjologiczne prawidłowości losów ludzkich, ale po to, żeby malować /.../ bogactwo humanistycznych treści".

H. BEREZA. "Twórczość", z. 7 s. 203 - 207. - A. BUKOWSKA. "Po prostu", nr 28. - Z. LICHNIAK: Nowe w ludziach. "Dziś i Jutro", nr 52. - W. SADKOWSKI: Zwycięstwo epiki. "Przedpole", nr 4. - Z. ŻABICKI: Dobra powieść o wsi. "Iskry", nr 32. - J. BŁONSKI: Wojna epikę. "Nowa Kult." 1955 nr 1. - W. MACIĄG: Eksperyment epicki. "Życie liter." 1955 nr 8.

1984

CZERWIEC

1 Przyznanie dorocznych nagród za twórczość dla dzieci i młodzieży z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka. Prezes Rady Ministrów przyznał nagrody w dziedzinie literatury, kompozycji, grafiki i teatru lalkowego. Nagrodę literacką otrzymała H. Januszewska głównie za twórczość w dziedzinie słuchowisk radiowych.

8092

3 Sesja naukowa poświęcona Mikołaj-

42

j o w i C z e r n y s z e w s k i e m u w Warszawie, zorganizowana przez Komitet Rusycystyki i Sławistyki PAN oraz Instytut Polsko-Radziecki. Sesji przewodniczył T. Lehr-Spławiński. Wygłoszono 5 referatów, m. in.: J. Siekierska: Czernyszewski o pięknie, A. Walicki: Czernyszewski jako krytyk literacki i H. Holland: O filozofii Czernyszewskiego. Pozostałe referaty dotyczyły działalności Czernyszewskiego jako rewolucjonisty i ekonomisty.

8183

- 5 P r a p r e m i e r a "P e n s j i p a n i L a t t e r" J. Iwaszkiewicza i J. M. Rytarda w Teatrze Współczesnym w Warszawie. Sztuka nosiła podtytuł "obrazy dramatyczne według pierwszego tomu powieści B. Prusa Emancypantki". Reż.: E. Axer, scen.: O. Axer. Wystawienie stało się powodem do podjęcia dyskusji o celowości dokonywania scenicznych adaptacji dzieł powieściowych. Opozycja przeciw adaptacjom wyraziła się w artykule J. Kotta Bryk z "Emancypantek": "Aby zdać egzamin z pierwszego tomu Emancypantek, przeróbka ta najzupełniej wystarczy. Jako bryk jest genialna. Ale trudno bryk oglądać na scenie z satysfakcją. /.../ w tej zagęszczonej przeróbce zabrakło po prostu szerokich perspektyw i powietrza wielkiej powieści". Dalsza dyskusja doprowadziła do sformułowania tezy o kryzysie teatru polskiego, nie podejmującego ambitnych prób repertuaru współczesnego i ciężącego ku adaptacjom i przeróbkom dzieł klasyków.

J. FRUHLING: Prus jeszcze raz na scenie. "Od A do Z", nr 24. - J. KOTT: Bryk z "Emancypantek". "Prz. kult.", nr 26. - J. STADNICKI: Ja, sympatyk pani Latter. "Tyg. powsz.", nr 28. - J. A. SZCZEPAŃSKI: W obronie Madzi. "Świat", nr 30. - S. TREUGUTT: Co zrobił Iwaszkiewicz, a co Kott. "Prz. kult.", nr 26.

8284

43

81 - 11 VI Walny Zjazd Delegatów ZLP w Warszawie. Na obrady przybyli: Prezes Rady Ministrów J. Cyrankiewicz i wiceprezes Rady Ministrów J. Berman, sekretarz KC PZPR E. Ochab oraz przedstawiciele organizacji masowych, związków i instytucji kulturalnych. W Zjeździe wzięli udział również zaproszeni pisarze zagraniczni: L. Dmitrenko, B. Riurikow, K. Simonow (ZSRR), pisarz turecki Nazim Hikmet, J. Kostra i J. Pilar (CSR), D. Deslin (Rumunia), I. Ruż (Bułgaria), E. Urban (Węgry), G. Rahm i W. Kaiser (NRD), A. Liffner (Szwecja). W drugim dniu zjazdu przybyła delegacja francuska - A. Wurmser i Ch. Marse. Przewodniczącym Zjazdu wybrano W. Broniewskiego.

W pierwszym dniu obrad w imieniu KC PZPR powitał Zjazd E. Ochab, nawiązując do zadań, jakie przed całym narodem postawił II Zjazd Partii. Przełom w dziejach wsi polskiej oznacza na froncie kulturalnym dalsze podnoszenie poziomu kultury i oświaty. Na zakończenie swego przemówienia E. Ochab powiedział: "Śmiało stawiajcie w swej twórczości trudne problemy naszego burzliwie rozwijającego się życia, oświecajcie głębokie przemiany i dramatyczne konflikty w stosunkach między ludźmi, w walce nowego ze starym w duszy człowieka i w świadomości mas ludzkich"!

Referat podstawowy oparty na sprawozdaniu z działalności ZG ZLP w okresie 1950 - 1954 Organizacja pisarstwa polskiego w walce o realizm socjalistyczny wygłosił prezes ZG ZLP L. Kruczkowski. Wskazał on na specyfikę powojennej rewolucji kulturalnej jaka dokonała się w kraju i której wynikiem był sformułowany w 1949 na Zjeździe ^{ZLP} w Szczecinie postulat walki o realizm socjalistyczny. "Walka o przełom tematyczny", o zlikwidowanie ograniczenia tematyki do własnego kręgu socjalnego regulowana była przez system bodźców stworzonych przez politykę kulturalną - jak konkursy, zamówienia, stypendia, nagrody itp. Przy niewątpli-

wych osiągnięciach polityki kulturalnej popełniono jednak wiele poważnych błędów. Zbyt biurokratyczne rozumienie hasła "zamówienia społecznego" jako sprzecznego z zasadą twórczej inspiracji, prowadziło do dzieł zrodzonych z pośpiesznej i powierzchownej obserwacji. Pisarze sami zbyt łatwo ulegali owym mechanicznym bodźcom tworząc "bez wewnętrznej konieczności, bez zaangażowania i osobistego stosunku do tematu", co prowadziło do artystycznego fałszu. System bodźców działał demobilizująco na pisarzy "wyzbywających się poczucia swobody a więc i odpowiedzialności za własną pracę." Krytyka literacka zajmowała z kolei stanowisko, charakteryzujące się "widzeniem wyostrozonym niedostatków ideologicznych przy równoczesnym niedocenianiu tego, co było wartościowe, nowe, sugestywne, pobudzające".

Mówiąc o małej produktywności pisarzy starszego pokolenia L. Kruczkowski stwierdził: "nie rezygnując ani na jotę z postulatu realizmu socjalistycznego jako metody twórczej /.../ winniśmy widzieć również obszar innych jeszcze możliwości realistycznej literatury i sztuki w Polsce Ludowej."

Po scharakteryzowaniu aktualnie panującej sytuacji ideologicznej L. Kruczkowski omówił działalność organizacyjną ZLP. Oceniając pozytywnie działalność Sekcji twórczych, zwracał zarazem uwagę na malejącą ich aktywność. W zakończeniu autor referatu podsumował obecny etap rewizji poglądów estetycznych stwierdzając: "Walka o realizm socjalistyczny była, jest i pozostaje nadal głównym łożyskiem naszego życia literackiego oraz najważniejszą wytyczną działalności związku".

K. Brandys w referacie Uwagi pisarza o sytuacji w literaturze ocenił dorobek literatury polskiej w dziesięcioleciu. Tezą referatu było stwierdzenie, że ^{po} okresie "zacieśnienia i wypaczenia sensu zadań danych przez Partię" literatura wchodzi w erę

twórczych poszukiwań.

W ciągu pierwszego dnia obrad ogłosili ponadto sprawozdania: z działalności Sekretariatu ZLP A. Maliszewski, z działalności Komisji Kwalifikacyjnej - J. Andrzejewski. W ciągu następnych dni obrad toczyła się dyskusja. W toku dyskusji podejmowano zagadnienia m. in. realizacji wytycznych II Zjazdu na polu literatury (J. Putrament), warunków koniecznych do powstania wielkich dzieł literackich (J. Przyboś, M. Jastrun), literatury katolickiej (Z. Lichniak), prowincjonalnych ośrodków kulturalnych (M. Bechezyc-Rudnicka, W. Wirpsza, J. Koprowski, Z. Hierowski), powieści wiejskiej (B. Kogut). Omówiono również problemy dramaturgii (M. Korcelli, A. Tarn), krytyki literackiej (J. Hen, R. Matuszewski), powieści historycznej (M. Rusinek), satyry (J. Huszcza i Z. Mitzner).

Szczegółową analizę błędów popełnianych w okresie 1949 - 1954 zajął się w swym wystąpieniu T. Drewnowski wskazując na następujące: 1) fałszywa interpretacja marksistowskiej teorii odbicia w sztuce jako kalkomani rzeczywistości, 2) opaczne traktowanie dydaktyki literatury w duchu wąskiego utylitaryzmu, 3) identyfikowanie metody realizmu socjalistycznego z oficjalnym i obowiązującym stylem w sztuce, 4) biurokrację i administrowanie kulturą, 5) błędne pojmowanie postulatu krzewienia nowego życia w literaturze jako postulatu prezentowania sielanki przyszłości.

W czwartym dniu obrad dyskusję podsumował L. Kruczkowski. Stwierdził, że wyłoniły się w niej dwa istotne problemy. Pierwszym jest zagadnienie powieści współczesnej - w szczególności o tematyce wiejskiej; drugim - potrzeba odbudowy zaufania do pisarza.

Na zakończenie obrad uczestnicy zjazdu uchwalili rezolucję

i apel do pisarzy świata. W rezolucji postanowiono najbliższe rozszerzone plenum ZG ZLP poświęcić problematyce wiejskiej w literaturze współczesnej i wezwano pisarzy do wzmożonej działalności w celu odrobienia zapóźnienia naszej literatury. W apelu do pisarzy świata uczestnicy Zjazdu stwierdzali: "Widząc grozę przyszłej wojny zagrażającej straszliwymi środkami zniszczenia samemu już istnieniu życia ludzkiego na ziemi wzywamy naszych kolegów, pisarzy całego świata do wzmożonego wysiłku w walce o pokój".

Dokonano również wyborów nowych władz Związku w składzie: prezes - L. Kruczkowski, wiceprezesowie - K. Brandys, J. Iwaszkiewicz, sekretarze - J. Bocheński, J. Broniewska, I. Newerly, W. Żukrowski, skarbnik - K. Koźniewski, członkowie: M. Dąbrowska, M. Jastrun, B. Kogut, W. Machejek, A. Maliszewski, Z. Nałkowska, G. Morcinek, S. Otwinowski, S. Piętak, J. Putrament, J. Strykowski, W. Szewczyk, W. Wirpsza. W skład sądu koleżeńckiego weszli: W. Broniewski, T. Breza, H. Boguszevska; komisji rewizyjnej: L. Rudnicki, J. Brzechwa, S. Szmaglewska; komisji kwalifikacyjnej: A. Maliszewski, S. Wygodzki, W. Mach, K. Korcelli, R. Karst, J. Rogoziński, H. Januszevska.

11 VI w godzinach wieczornych uczestnicy Zjazdu spotkali się w Belwederze z członkami KC PZPR z B. Bierutem na czele.

M a t e r i a ł y Z j a z d u: K. BRANDYS: Uwagi pisarza o sytuacji w literaturze. Referat. "Twórczość", z. 7 s. 177 - 197. - L. KRUCZKOWSKI: Organizacja pisarstwa polskiego w walce o realizm socjalistyczny. "Twórczość", z. 7 s. 155 - 177. - E. OCHAB: Przemówienie na Zjeździe ZLP. "Twórczość", z. 7 s. 152 - 155. - Rezolucja VI Zjazdu Delegatów ZLP. "Życie liter.", nr 24. - Z dyskusji na Zjeździe. "Nowa Kult.", nr 25 - 26.

Z. BIENKOWSKI: Po Zjeździe Literatów. "Twórczość", nr 8 s.

149 - 155. - A. BRAUN: Naiwny głos "pryszczatego". "Nowa Kult.", nr 24. - M. CZERWIŃSKI: Budzą nas w kolorze czerwonym. "Prz.kult." nr 24. - Z. HIEROWSKI: Na zjazdach i po zjazdach. "Śląsk liter.", nr 10/11 s. 9 - 18. - M. KIERCZYŃSKA: Po Zjeździe Literatów. "Tryb. Wolności", nr 26. - Z. LICHNIAK: Po zjeździe. "Dziś i Jutro", nr 26. - A. SŁUCKI: Zjazd przodujących twórców. "Prz. kult.", nr 22.

85

16 Konkurs zamknięty na sztukę teatralną poświęconą 10-leciu PRL ogłoszony został przez ZLP i CZTOF 20 II 1953. Nadesłano 23 prace. Jury w składzie: L. Kruczkowski, E. Axer, S. W. Balicki, A. Bardin, T. Breza, E. Csato, J. A. Szczepański postanowiło przyznać następujące nagrody:

I nagrody nie przyznawać, podwoić za to ilość nagród II i III;

II nagrody (po 7 000 zł) otrzymali K. Korcelli: Dom na Twardej

J. Jurandot: Takie czasy;

III nagrody (po 5 000 zł) otrzymali J. Lutowski: Kret;

J. Kuśmierk: Rok 1944;

Przyznano również 2 wyróżnienia: A. Tarn: Stajnia Augiasza i Z. Skowroński i J. Słotwiński: Imieniny pana dyrektora.

86

22 Delegacja polska wyjechała na doroczny Kongres PEN-Clubu do Amsterdamu. W skład delegacji wchodził: Prezes Polskiego PEN-Clubu - J. Parandowski, J. Iwaszkiewicz, M. Rusinek, K. Brandys i W. Żukrowski.

87

25 - 28 III Krajowy Zlot Wiejskich Przdowników Czytelnictwa w Warszawie pod hasłem "Przy każdej bibliotece zespół czytelniczy - książka w każdym domu wiejskim". W ciągu trzydniowych obrad zgromadzeni podzielili

się swymi doświadczeniami w dziedzinie upowszechniania czytelnictwa na wsi i ustalili program działania zmierzający do realizacji hasła zjazdowego.

88

LIPIEC

1 - 19 W o j e w ó d z k i F e s t i w a l A m a t o r s k i e h Z e s p o ł ó w A r t y s t y c z n y c h w K a t o w i c a c h. Pokazy odbywały się w Teatrze Śląskim i domu kultury huty "Baildon". 22 VII nastąpiło wręczenie nagród. Dwie pierwsze nagrody otrzymały: zespół kopalni "Wanda-Lech" za wystawienie sztuki Kret J. Lutowskiego i zespół huty im. B. Bieruta za wystawienie sztuki Sprawa rodzinna J. Lutowskiego. W grupie zespołów wiejskich pierwsza nagroda przyznana została zespołowi z gromady Ligota Rybnicka za inscenizację Grzechu S. Żeromskiego.

89

1 P o w s t a n i e p i s m a "Łódź Literacka". Dwumiesięcznik wydawany w Łodzi przez miejscowy Oddział ZLP redagował zespół. W ciągu roku ukazały się 3 numery obejmujące okres VII - VIII, IX - X, XI - XII. W pierwszym numerze pisma redakcja pisała: "600-tysięczne miasto i jego zaplecze - województwo - dotąd nie ma własnego pisma literacko-społecznego. A o taki organ wołają wielorakie potrzeby rozbudzone przez rewolucję ustrojową i przemiany w świadomości mas. /.../ Łódź Literacka to świadectwo tego, że istniejące w naszym mieście środowisko twórcze dojrzało już do wydawania własnego czasopisma".

Numer pierwszy zawierał m. in. artykuł L. Budreckiego Rzut oka analizujący sytuację literacko-wydawniczą Łodzi. W ciągu roku współpracowali z pismem m. in.: S. Brucz, B. Drozdowski, L. Gomo-

licki, J. Koprowski, M. Piechał, S. Piętak, W. Rymkiewicz, W. Słobodnik, S. Szmaglewska, G. Timofiejew, J. Wyszomirski.

8890

2 Obchody 50 rocznicy śmierci Antoniego Czechowa zorganizował Polski Komitet Obróńców Pokoju i ZLP, podejmując wezwanie Światowej Rady Pokoju. Z ramienia PKOP powstał Komitet Obchodu pod przewodnictwem J. Iwaszkiewicza.

2 VII - uroczysty Wieczór w Warszawie. Na uroczystość przybyli: poeta radziecki M. Tank i badacz twórczości Czechowa - J. Anisimow. Przemówienia wygłosili: J. Anisimow i J. Iwaszkiewicz.

11 XII - konferencja naukowa zorganizowana przez Instytut Polsko-Radziecki przy współudziale Komitetu Rusycystycznego i Sławistycznego PAN. Po otwarciu konferencji przez wiceprzewodniczącą Komitetu Rusycystycznego i Sławistycznego PAN A. Obrębską-Jabłońską wygłoszono referaty: M. Jakubiec: Antoni Czechow w pięćdziesiątą rocznicę śmierci, L. Nodzyńska: Początki sławy literackiej Czechowa w Polsce, T. Późniak: O pierwszych inscenizacjach sztuk Czechowa w Polsce, F. Sielicki: Czechow w Polsce w okresie międzywojennego dwudziestolecia.

Z okazji obchodu 50-lecia śmierci Czechowa czasopisma literackie zamieściły szereg artykułów o rosyjskim pisarzu.

I. ANISIMOW: Przemówienie na uroczystym wieczorze ku czci A. Czechowa. "Tryb. Ludu", nr 183. - K. BRONCZYK: W 50 rocznicę śmierci A. Czechowa. "Tyg. powsz.", nr 33. - L. BUDRECKI: O prozie A. Czechowa. "Życie liter.", nr 26. - J. IWASZKIEWICZ: Przemówienie na uroczystym wieczorze ku czci A. Czechowa. "Tryb. Ludu", nr 183. - H. KMITA: Pisarz nieugiętego protestu. "Dziś i Jutro", nr 29. - E. MISIOŁEK: Artysta i człowiek. "Dziś i Jutro",

nr 29. - N. MODZELEWSKA: Droga twórcza A. Czechowa. "Nowa Kult.",
 nr 28. - S. POLLAK: Drobne sprawy i wielkie uczucia. "Świat", nr
 27. - S. POLLAK: Uwagi o Czechowie. "Kamena", nr 4 s. 17 - 24. -
 J. WYSZOMIRSKI: Szkic wizerunku Czechowa. "Przyjaźń", nr 36. -
Pięćdziesięciolecie śmierci A. Czechowa. "Polonist.", nr 4 s.
 49 - 51. 8991

5 Wręczenie Nagrody Stalinowskiej
 "Za utrwalanie pokoju między naro-
 dami" Leonowi Kruczkowskiemu. Na uro-
 czystość w Moskwie, w sali Swierdłowskiej na Kremlu przybyli pi-
 sarze radziecy, przedstawiciele organizacji społecznych i pracowni-
 cy kultury. Dyplom i złoty medal wręczył L. Kruczkowskiemu I. Eren-
 burg - przewodniczący Komitetu do Spraw Międzynarodowych Nagród
 Stalinowskich.

R. KAWALEROWICZ, "Żołnierz pol.", nr 2.

90/92

11-25 Film "Pod frygijską gwiazdą" otrzy-
 mał Nagrodę Walki o Postęp Społecz-
 ny na VIII Festiwalu Filmowym w Karlovych Varach. Film reżyserii
 J. Kawalerowicza zrealizowany został według powieści I. Newerlego
Pamiętka z Celulozy. 91/93

12 Konkurs na opowiadanie lub słuch-
 owisko radiowe o życiu i przemianach w okresie 10-le-
 cia Polski Ludowej ogłoszony przez Redakcję Literacką Polskiego
 Radia w Poznaniu 6 VI. Jury w składzie: E. Paukšta, S. Hebanow-
 ski (ZLP), J. Hoffman, W. Ruminowicz, K. Pierzchlewicz (PR)

5754

571

postanowiło spośród 24 prac wyróżnić nagrodami następujące:

I nagrody nie przyznano;

II nagrodę (1 500 zł) otrzymał J. Bieniek : Droga ze stacji;

III nagrody (po 1 000 zł) otrzymali: J. Jesionowski: Spotkanie z wrogiem i J. Chodacki: Teatr przyjechał. 92

15 O t w a r z e n i e T e a t r u S a t y r y w K a t o w i - c a c h programem Śląskie syreny. Dyrektorem teatru został M. Duda, kierownikiem literackim - W. Szewczyk. W skład kolegium artystycznego weszli ponadto: A. Baumgarden, Z. Lipczyński, G. Miklaszewski, J. Ponitycki i R. Zawistowski. 93

22 N a X - l e c i e P o l s k i L u d o w e j R a d a P a ń s t w a przyznała twórcom, naukowcom i działaczom kulturalnym wysokie odznaczenia państwowe: Order Budowniczego Polski Ludowej otrzymali L. Kruczkowski i L. Rudnicki;

Order "Sztandar Pracy" I klasy: I. Newerly, M. Kierczyńska, G. Morcinek;

Order "Sztandar Pracy" II klasy: K. Brandys, E. Axer;

Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski: M. Dąbrowska, K. Wyka, S. Żółkiewski;

Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski: J. Broniewska, W. Hahn, M. Jastrun, J. Kleiner, T. Lehr-Spławiński, J. Parandowski, S. Pigoń, A. Schaff, A. Słonimski;

Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski: M. Brandys, W. Doroszewski, B. Korzeniewski, W. Ma-

chejek, A. Maliszewski, L. Przemski, H. Szletyński, M. Żuławski;
 Krzyż Kawalerski Orderu Odrodze-
 nia Polski: J. Bocheński, A. Braun, K. Budzyk, T. Byr-
 ski, B. Czeszko, K. A. Jaworski, J. Jurandot, T. Konwicki, K.
 Kumaniecki, W. Mach, H. Markiewicz, S. Otwinowski, H. Rudnicka,
 B. Suchodolski, W. Szewczyk;

Złoty Krzyż Zasługi: E. Csato, T. Drewnowski,
 G. Lasota, R. Matuszewski, M. R. Mayenowa, M. Bechezyc-Rudnicka,
 S. Sandler, I. Sikirycki, A. Słucki, S. Stupkiewicz, S. Szmaglew-
 ska, S. Urbańczyk, M. Żmigrodzka.

Wręczenie odznaczeń literatom odbyło się - 21 VII, naukowcom -
 17 IX.

94 96

ed 25 Nagroda im. Juliana Bruna dla mło-
 dych dziennikarzy:

I nagroda (4 000 zł): J. Wiśniowski;

II nagrody (po 3 000 zł): Z. Broniarek, S. Mrozek, E. Wacowska;

III nagrody (po 2 000 zł): E. Barwicz-Barbarowicz, M. Brzezicka,
 S. Kuszewski i J. Osęka;

Wyróżnienia po 1 000 zł przyznano M. Azembskiemu i B. Kaczmarkowi.

95 97

- Powstanie pisma "Przedpole". Dwutygodnio-
 wy dodatek kulturalny "Sztandaru Młodych" wydawany w Warszawie
 redagował zespół. W pierwszym numerze redakcja pisała: "Głos ma
 więc nowe pokolenie. Wszystkie sprawy tego pokolenia są sprawami
 wspólnymi - sprawami całego społeczeństwa, ale przywilejem mło-
 dych winna być szczególna świeżość spojrzenia, brak rutyny, szcze-
 gólna żarliwość i odwaga. Obowiązkiem młodości winna być niechęć
 do łagodnych zadowoleń, spokojnych poranków, sennych wieczorów,
 sennych autorów i dyskusji."

W ciągu roku ukazało się 10 numerów pisma. Pisali w nich m. in. R. Bratny, J. Broszkiewicz, A. Bukowska, W. Dąbrowski, A. Dobosz, W. Filler, M. Hłasko, E. Kabatec, B. Kogut, K. Koźniewski, J. Lenart, G. Lasota, M. Leja, S. Mrożek, W. Odojewski, J. Patkowski, W. Sadkowski, T. Strumff, B. Wojdowski, W. Woroszyński.

9698

- "U t w o r y z e b r a n e" T a d e u s z a B o r o w s k i e g o w pięciu tomach pod redakcją naczelną J. Andrzejewskiego ukazały się w lipcu i sierpniu. Tom I pod redakcją W. Woroszyńskiego zawierał Wiersze, tom 2 pod redakcją J. Piórkowskiego Prozę 1945 - 47, tom 3 i 4 pod red. T. Drewnowskiego Krytykę literacką i artystyczną oraz Publicystykę, tom 5 pod red. J. Piórkowskiego Prozę 1948 - 1951.

M. GŁOWIŃSKI: Od katastrofizmu do poezji politycznej. "Twórczość" x 1956 z. l. s. 140 - 144.

9799

SIERPIEŃ

- 12 Ankieta "Przeglądu kulturalnego" pod nazwą "Jakie 10 książek należy najrychlej wznowić?" rozpisana została w związku z przygotowaniem planu wydawniczego na rok 1955. Wypowiedzi na ten temat publikowane były w numerach 37, 39 i 40 pisma. Omówienie ogólne wyników ankiety: Z. Wasilewski: Argumenty i wnioski w numerze 41.

Na pierwsze miejsce w wypowiedziach czytelników wysunęły się wszelkiego typu wydawnictwa treści ogólnej - encyklopedie, słowniki, leksykony, bibliografie itp. Na miejscu drugim wymieniano wznowienia przekładów z literatury klasycznej w ramach szeroko zakrojonej serii wydawniczej typu Biblioteki Boya /Żeleńskiego/.

Lista autorów, których dzieła proponowano wznowić, zestawiona na podstawie wypowiedzi ankietowych przedstawiała się następująco: 1) S. Żeromski, 2) J. I. Kraszewski, 3) J. Conrad, 4) C. K. Norwid, 5) A. Fredro, 6) W. Syrokomla, 7) S. Wyspiański, 8) J. Kasprówic, 9) W. Szekspir, 10) Stendhal, 11) H. Balzac, 12) W. Hugo, 13) Ch. Dickens, 14) R. Rolland, 15) A. France.

98/100

- 15 Dyskusja o modelu polskiej literatury katolickiej toczyła się na łamach tygodnika "Dziś i Jutro". Dyskusję zapoczątkowała recenzja S. Lichańskiego z Kluczy królestwa I. Cronina pt. Katolicyzm uśmiechnięty. W recenzji tej S. Lichański pisał o potrzebie "osłabienia dewocyjno-konserwatywnych tradycji Sienkiewicza i Kossak-Szczuckiej "na rzecz" katolickiej literatury optymistycznej". Wystąpienie S. Lichańskiego stało się powodem do dyskusji dotyczącej oceny twórczości Sienkiewicza i Kossak-Szczuckiej oraz modelu katolickiej literatury.

Z. CZAJKOWSKA: Co myślę o "Quo Vadis". "Dziś i Jutro", nr 37. - J. EZUPOWICZOWA: Co jest miarą literackiego arcydzieła. "Dziś i Jutro", nr 33. - S. LICHANŃSKI: Katolicyzm uśmiechnięty. "Dziś i Jutro", nr 20. - S. LICHANŃSKI: Przeciw automistyfikacji. "Dziś i Jutro", nr 33. - S. LICHANŃSKI: Trzeba z tego czasu być. "Dziś i Jutro", nr 39. - J. OSTASZEWSKI: Wątpliwości - czy tylko pod wpływem upału? "Dziś i Jutro", nr 37. - A. ŚWIDERSKA: Arcydzieła czy mistyfikacja? "Dziś i Jutro", nr 37.

99/101

- 22 Krajowa narada aktywu kulturalno-oświatowego ZSCh w Warszawie poświęcona

omówieniu i podsumowaniu wyników IV etapu Konkursu czytelników wiejskich. Plan konkursu przewidywał, że weźmie w nim udział 500 000 chłopów. Przewidywana liczba uczestników została w toku konkursu przekoczona o 100 000 osób. Konkurs objął około 80% gromad na terenie całego kraju. Nie pozostały w tyle zapóźnione kulturalnie województwa np. w województwie rzeszowskim na ogólną liczbę 1 517 wzięło udział w IV etapie konkursu 1 200 gromad.

100
102

WRZESIEŃ

- 16 M i a n o w a n i e P r z e w o d n i c z ą c e g o K o m i t e t u d o S p r a w R a d i o f o n i i "P o l s k i e R a d i o". Prezes Rady Ministrów powołał na to stanowisko T. Galińskiego, dotychczasowego redaktora naczelnego "Trybuny Robotniczej".
- 25 W y j e c h a ł d o Z S R R Z e s p ó ł P a ń s t w o w e g o T e a t r u P o l s k i e g o i K a m e r a l n e g o. Wyjazd 200 osobowego zespołu odbył się w ramach planu wymiany kulturalnej między Polską a Związkiem Radzieckim. Aktorom towarzyszyli m. in. L. Kruczkowski i J. Jurandot. Podczas miesięcznego pobytu w ZSRR zespół dał w Moskwie, Kijowie i Leningradzie 50 występów w repertuarze polskim i obcym.
- 26 W y j e c h a ł a d o C h i n d e l e g a c j a p o l s k i c h d z i a ł a c z y k u l t u r a l n y c h. W jej skład wchodził m. in. P. Hoffmann, T. Breza, J. Kott, M. Żuławski.
- 27-28 O b r a d y S e k c j i F i l m u S P A T i F w Warszawie

101
103

102
104

103

56

poświęcone omówieniu aktualnego stanu i wytyczeniu kierunków rozwoju kinematografii polskiej. W obradach uczestniczył minister Kultury i Sztuki W. Sokorski. Podstawą do dyskusji był referat J. Toeplitza Perspektywy i warunki rozwoju polskiej twórczości filmowej.

W dyskusji, jaka toczyła się nad referatem, zabrali głos również literaci: J. Pomianowski, A. Scibor-Rylski, T. Konwicki. Omawiali oni zagadnienia scenariusza filmowego i występowali przeciwko nadmiernej ingerencji reżyserów w tekst dzieła literackiego. Wypowiedzi dyskutantów zmierzały do określenia rangi scenariusza i scenarzysty w powstawaniu dzieła filmowego.

B. MICHAŁEK: O narodową i ambitną sztukę filmową. "Życie liter.", nr 41. - K. T. TOEPLITZ: Pochwała nieuctwa. "Nowa Kult.", nr 46.

106

30 W i e c z o r y l i t e r a c k i e w B y d g o s z e z y zorganizowane zostały przez Bydgoski Oddział ZLP i Klub Międzynarodowej Prasy i Książki. W ciągu roku odbyły się następujące wieczory autorskie i prelekcje: o twórczości W. Wasilewskiej (30 IX), wieczór ku czci A. Czechowa z prelekcją D. Czaplickiego o pisarzu (3 X), A. Kowalkowski: Postępowa poezja niemiecka (29 X), wieczór autorski W. Dunarowskiego (4 X), wieczór poezji K. I. Gałczyńskiego, wieczór poezji M. Jastruna (17 XII), wieczór autorski J. Hoffmana (27 XII).

105

PAŹDZIERNIK

3 - 21 W i z y t a z e s p o ł u "Théâtre National Populaire" w Polsce. Zespół występował w Warszawie, Krakowie i Katowicach wystawiając Cyda Corneille'a, Skapoa i Don Juana Moliera oraz Ruy Blasa W. Hugo. 19 X w Domu Dziennikarza w Warszawie odbyło się spotkanie aktorów francuskich z ak-

torami, dramaturgami i krytykami teatralnymi. 20 X minister Kultury i Sztuki W. Sokorski wydał przyjęcie na cześć zespołu TNP w Urzędzie Rady Ministrów z udziałem przedstawicieli świata kulturalnego i artystycznego.

108

- 4 Zmarł w Katowicach Włodzimierz Żelechowski (ur. 1893), poeta i dramaturg. (Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich t. 3 s. 627 - 629). W. Żelechowski odznaczony został pośmiertnie Złotym Krzyżem Zasługi.

Z. HIEROWSKI: Pamięci W. Żelechowskiego. "Śląsk liter.", nr 12 s. 109 - 112. - (mak) /M. KRAJEWSKA/: Pamięci W. Żelechowskiego. "Tryb. robot.", nr 248.

109

- 77 Dyskusja o krytyce poetyckiej zapoczątkowana została przez A. Słuckiego artykułem Brawura i lęki naszej poetyckiej krytyki. Zwrócił on uwagę na milczenie krytyki poetyckiej i brak recenzji z tomów poezji na łamach czasopism literackich. Słucki stwierdzał, że po okresie ostrych sporów krytycznych narzucanych przez młodych krytyków, którzy "przystąpili do roboty z nieprzetrawioną wiedzą z dziedziny marksistowskiej ~~myś~~ socjologii, bez przygotowania estetycznego" nastąpił okres jeszcze gorszy, w którym brak jest w ogóle recenzji i krytyki poetyckiej. Z тезami Słuckiego polemizował L. Herdegen. Dyskusja kontynuowana była na zebraniu Sekcji Poezji warszawskiego oddziału ZLP 3 XI.

L. HERDEGEN: Czekam na dyskusję. "Życie liter.", nr 44. - A. MIĘDZYRZECKI: O pyzaty, poetach i krytykach poezji. "Przegl. kult.", nr 51/52. - A. SŁUCKI: Brawura i lęki naszej poetyckiej krytyki. "Przegl. kult.", nr 40. - W. WIRPSZA: Co u licha z tą poezją. "Przegl. kult.", nr 43. - W. WIRPSZA: O krytyce poetyckiej. Referat na zebraniu Sekcji Poezji ZLP w dn. 3 XI.

108 110

117 X - l e c i e w y d a w n i c t w a " C z y t e l n i k ". Z
okazji jubileuszu wydawnictwa poświęciły mu numery tygodniki lite-
rackie: "Nowa Kultura", nr 42, pisali tu m. in.: M. Dąbrowska,
J. Iwaszkiewicz, J. Ligowski, W. Żukrowski, M. Żuławski oraz "Ży-
cie Literackie" nr 41; pisali m. in. K. Brandys, L. Kruczkowski,
W. Mach, Z. Nałkowska, E. Osmańczyk ~~£~~.

"Czytelnik" w ciągu 10 lat działalności wydał 38 mln egzemplarzy
książek. Lista bestsellerów wydawnictwa o największych nakładach
z zakresu polskiej literatury współczesnej przedstawiała się na-
stępująco: 1) I. Newerly: Pamiętka z Celulozy (5 wydań w ilości
łącznie 340 000 egz.); 2) I. Newerly: Archipelag ludzi odzyskanych
(300 000 egz.); I. Newerly: Chłopiec z salskich stepów (280 000
egz.); L. Kruczkowski: Kordian i cham (260 000 egz.); 5) Z. Nał-
kowska: Granica (130 000 egz.); 6) J. Strykowski: Bieg do Fraga-
ła (130 000 egz.); 7) Cz. J. Centkiewicz: Biała foka (110 000
egz.); 8) J. Putrament: Rzeczywistość (106 000 egz.); 9) B. Czesz-
ko: Pokolenie (100 000 egz.).

W ciągu 10 lat działalności "Czytelnik" wydał 500 000 egzemplarzy
Pana Tadeusza Mickiewicza (z ogólnej liczby wydanych w 10-leciu
PRL 1 250 000 egz.); 27 utworów Żeromskiego (w tym Przedwiośnie
w liczbie 225 000 egz.), 34 utwory Kraszewskiego, 12-tomowe wyda-
nie dzieł E. Orzeszkowej i 5-tomowe A. Dygasińskiego. Z literatury
radzieckiej najwyższe nakłady osiągnęły powieści W okopach Stalin-
gradu Niekrasowa (258 000 egz.) i Zaorany ugór Szołochowa (243 000
egz.). Systematycznie wzrastała liczba przekładów literatury za-
chodniej: plan na 1954 rok przewidywał 2 190 000 egz. wobec ilość-
ci 1 950 000 egz. w roku 1953.

109/111

211 D y s k u s j a o c z y t e l n i e t w i e rozpoczęta zosta-
ła artykułem W. Bienkowskiego Czytelnictwo pod mikroskopem. Autor

po stwierdzeniu pozytywnego faktu chłonności rynku czytelniczego podkreślał, że czytelnictwo nie spełnia funkcji wyznaczonej mu przez politykę kulturalną. Dzieląc czytelnictwo na "czynne" i "bierne" stwierdzał przewagę tego drugiego. Nie kształtuje się gustów odbiorcy, stan bibliotek jest fatalny, statystyczne osiągnięcia konkursów czytelniczych nie są w stanie zastąpić rzeczywistej pracy upowszechniającej. Obserwuje się kryzys metod pracy bibliotek - konkludował W. Bienkowski. Tezy Bienkowskiego popierał J. Podgóreczny: "Książka nie jest jeszcze na wsi instrumentem, który decyduje o światopoglądowej i psychicznej przebudowie człowieka."

Dyskutanci, wśród których było wielu pracowników bibliotek, zwracali uwagę na przejawianie w artykule Bienkowskiego niezadowolającego obrazu pracy sieci bibliotecznej i wskazywali na szczególnie trudną sytuację kadrową w bibliotekach i punktach bibliotecznych wiejskich.

W. BIENKOWSKI: Czytelnictwo pod mikroskopem. "Prz. kult.", nr 42. - CZ. KOZIŁK: Mikroskop czy teleskop. "Prz. kult.", nr 46. J. DEUGOSZ: Sprawa pierwsza - ludzie. "Prz. kult.", 1955 nr 2. - S. DRACZKO: Kilka prawd prostych. "Prz. kult." 1955 nr 5. - J. PODGÓRECZNY: Wystarczą okulary. "Prz. kult." 1955 nr 2. - J. WRÓBLEWSKI: Bibliotekarz czy szewc. "Prz. kult." 1955 nr 2.

114

222 Z e b r a n i e P o d s t a w o w e j O r g a n i z a c j i P a r t y j n e j O d d z i a ł u W a r s z a w s k i e g o Z L P poświęcone omówieniu treści i kierunku pracy organizacji. Referat w imieniu egzekutywy wygłosił T. Drewnowski. Mówca podkreślając ożywienie dyskusji ideologicznych w środowisku literackim zwrócił zarazem uwagę na niebezpieczeństwo pomieszania pojęć ideologicznych. W dyskusjach bowiem nie zdołano określić "co znaczy rewizja niektórych pojęć w dziedzinie literatury". Błędem sro-

dowiska pisarzy - stwierdził T. Drewnowski - jest wyczekiwanie na gotowe rozstrzygnięcia z dyskusji pisarzy radzieckich lub ze strony "czynników miarodajnych". Referent mówił również o niedostatecznym udziale POP ZLP w życiu ogólnopartyjnym. W dyskusji głos zabierali m. in.: M. Brandys, E. Fiszer, A. Galis, L. Kruczkowski, J. Preger, J. Putrament, A. Tarn.

"Nowa Kult.", nr 45.

111/115

23 - 1 XI Tydzień Postępowej Kultury Niemieckiej zorganizowany z inicjatywy Klubu Międzynarodowej Prasy i Książki. W ramach "Tygodnia" odbyły się w całym kraju wieczory poświęcone literaturze niemieckiej, wystawy książek i przekładów, w teatrach i kinach zaprezentowane zostały sztuki i filmy niemieckie.

112/114

25 - 28 Sesja naukowa Wydziału I Instytutu Historii PAN w Gdańsku poświęcona problemom Pomorza. Poza referatami o tematyce historycznej wygłoszony został referat K. Nitscha Historia badań dialektologicznych na Pomorzu.

115

30 Posiedzenie Polskiego Komitetu do Spraw UNESCO, na którym dokonano wyboru prezydium w składzie: przewodniczący - ambasador S. Wierbłowski, wiceprzewodniczący - J. Michałowski, S. Żółkiewski, sekretarz generalny - M. Żuławski. 11 XI - delegacja polska pod przewodnictwem J. Michałowskiego udała się do Montevideo na VIII Generalną Konferencję UNESCO. W skład delegacji wchodził A. Słonimski. Na kongresie trwającym od 12 XI do 10 XII przyjęty został wniosek delegacji polskiej w sprawie uczczenia przez UNESCO w 1955 roku setnej rocznicy zgonu A. Mickiewicza.

116

31 Konkurs literacki na opowiadanie i reportaż ogłoszony przez Gdański Oddział ZLP, Morski Oddział Stowarzyszenia Dziennikarzy i MRN Gdańsk. W dziale reportażu I nagrody nie przyznano; II otrzymała I. Trojanowska; III - Z. Łakomski i S. Ostrowski. W dziale opowiadań: I nagrody nie przyznano; II otrzymała A. Skocka; III - S. Ostrowski i M. Walicka. 117

- Sesja Łódzkiej Rady Narodowej poświęcona sprawom kulturalnym miasta. W dyskusji wiele miejsca poświęcono sprawie ożywienia kulturalnego Łodzi, wymiany teatralnej z innymi miastami, projektowi organizowania dorocznych "Dni Łodzi". Poruszano również sprawę konieczności walki z tandetą kulturalną i polepszenia pracy świetlic i zespołów amatorskich. 118

- "Czarny potok" Leopolda Buczkowskiego. Krytyka oceniając powieść z czasów okupacji o grupie partyzanckiej złożonej z Polaków, Ukraińców i Żydów podkreślała pewne niejasności i niedopowiedzenia wielowątkowej akcji i trudnej do odcyfrowania logiki kompozycji. Zwracano zarazem uwagę na to, że powieść Buczkowskiego jest wprawdzie dziełem trudnym lecz zawierającym wyraźny obraz czasów okupacji. L. Bartelski pisał: "Bohaterowie Czarnego potoku są w istocie wyizolowani ze świata, zawieszani w próżni, jak gdyby przestały działać wszelkie prawa z wyjątkiem jednego: przetrwać."

L. BARTELSKI: Dramat postaw moralnych. "Twórczość" 1955 z. 6 s. 170 - 173. - Z. JAKUBIK: Mare frigidis. "Kamena" 1955 nr 3/4 s. 81 - 83. - J. KRZYSZTOŃ: W granicach obumarłego człowieczeństwa. "Dziś i Jutro" 1955 nr 36. - Z. LICHNIAK: Nad potokiem

LISTOPAD

- 1 Nagroda literacko-artystyczna miasta Krakowa przyznana została Wisiławie Szymborskiej. Była to zarazem reaktywacja nagrody m. Krakowa nie przyznawanej od 6 lat. Wznowienie nagrody nastąpiło z inicjatywy MRN. Komisja Nagród Artystycznych przyznała nagrodę W. Szymborskiej za tomy poezji Dlaczego żyjemy i Pytania zadawane sobie. Wysokość nagrody 4 000 zł. Nagrodę w dziedzinie teatru otrzymał W. Woźnik.
- 14 Dyskusja o repertuarze teatralnym zainicjowana została przez redakcję "Nowej Kultury" przed XIII Sesją Rady Kultury i Sztuki. Punktem wyjścia było stwierdzenie, że "podstawą dla rozwoju polskiej współczesnej literatury dramatycznej jest przełamanie wielu kryzysów (od ideologicznych do technicznych i administracyjnych) jakie z różnym natężeniem trapią nasze teatry" (K. Korcelli). K. Puzyna pisał: "Konsekwencją stworzenia normatywnego « stylu realistycznego » niewiele mającego związku z właściwą treścią realistyczną dramaturgii było z kolei zatopienie się w repertuarze z którego ów styl pochodził - w realizmie krytycznym drugiej połowy XIX wieku /.../ w wypadkach konfliktu między bojowością idei a poetyką normatywną - zaczęła wygrywać poetyka /.../ teatr, który ofiarne jeździ w teren, dramaturg, który gorąco przemawia na zebraniach, ale nie ma własnego stylu artystycznego, nie walczy o ten styl bezkompromisowo i namiętnie - jest w rzeczywistości bezideowy".

117/120

63
W dyskusji większość wypowiadających się stwierdzała kryzys teatru i dramaturgii, podkreślano jednak, że nie można wszystkiego wyjaśniać tendencjami administrowania w sztuce, winna jest także słabość ideologiczna ludzi teatru i dramaturgów (J. Krasowski).

K. KORCELLI: Dramatopisarz o teatrze. "Nowa Kult.", nr 46. -
J. KRASOWSKI: Warto się zastanowić. "Przegląd kult.", nr 48. -
J. POMIANOWSKI: Błędne koło. "Przegląd kult.", nr 49. - K. PUZYNA:
Filipika przeciw repertuariom. "Nowa Kult.", nr 50. - W. SOKORSKI:
Decentralizacja i zespołowość. "Przegląd kult.", nr 50. - A. TARN:
Konfrontacja z Vilarem. "Nowa Kult.", nr 46. - S. TREUGUTT: O nie-
trudnej sztuce bicia w bęben. "Przegląd kult.", nr 48.

118 121

17 O t w a r c i e c e n t r a l n e g o l e k t o r i u m T W P
w W a r s z a w i e. W lektorium w każdą środę wygłaszane by-
ły przez członków Towarzystwa - pracowników nauki, literatury i
sztuki odczyty publiczne. Odczyt inauguracyjny Adam Mickiewicz
wygłosił S. Żółkiewski.

119 122

19 P r a p r e m i e r a s z t u k i w 3 a k t a c h J ó-
z e f a K u ś m i e r k a "R o k 1 9 4 4" w T e a t-
r z e D o m u W o j s k a P o l s k i e g o w W a r-
s z a w i e. Reż.: W. Krasnowiecki, scen.: J. Kosiński. Sztuka
mówiąca o problemie walki o władzę w p^(ierwsz)ych miesiącach wolności
w Polsce określona została jako "próba przeniesienia na grunt
polski doświadczeń i osiągnięć radzieckiego epickiego dramatu
romantycznego związanego tematycznie z okresem Wielkiej Rewolucji
Październikowej" (J. A. Szczepański). S. Treugutt nazwał sztukę
Kuśmierka "źle skonstruowanym dramatem" ale zarazem "naprawdę po-
litycznym dramatem pisanym z prawdziwą wiedzą o życiu". Większość
recenzentów zgodnie przyznawała sztuce duże walory sceniczne wy-

34
nikające z dramatycznego konfliktu postaw bohaterów. J. Kott pisał: "Rok 1944 jest jedną z nielicznych sztuk współczesnych, w której moralność i polityka jest zagadnieniem a nie tylko gotową formułą, która dawno już rozstrzygnęła wszystkie możliwe problemy i wątpliwości".

M. CZANERLE: W sprawie Oli. "Teatr" 1955 nr 4. - T. KONWICKI: Uwaga, dramaturg. "Teatr" 1955 nr 1. - J. KOTT: Prawda i wszystkie błędy debiutu. "Prz. kult." 1955 nr 1. - J. A. SZCZEPANSKI: Węzeł polityczny i sceniczny "Roku 1944". "Teatr" 1955 nr 1. - S. TREUGUTT. "Teatr" 1955 nr 4.

120113

25 Konferencja Wydziału I i Komitetu Językoznawczego PAN poświęcona Janowi Baudouin de Courtenay w 25-lecie śmierci. Po otwarciu obrad przez sekretarza naukowego I Wydziału H. Jabłońskiego i zagajeniu wygłoszonym przez K. Nitscha zebrani wysłuchali referatów: W. Doroszewski: J. Baudouin de Courtenay na tle swojej epoki i jako prekursor nowych prądów w językoznawstwie, Z. Stieber: Dziedzictwo baudouinowskiej teorii fonemu w dzisiejszym językoznawstwie.

124

-14 XII Cykl wykładów "Pierwiastki chrześcijańskie w literaturze" Towarzystwa Naukowego KUL w Lublinie. W cyklu wygłoszone zostały m. in. wykłady: J. Woźniakowski: O różności ksiązek katolickich, P. Mroczkowski: G. K. Chesterton a zagadnienie humoru w literaturze katolickiej, A. Gołubiew: Warsztat pisarza; J. Nowak-Dłużewski: Niektóre cechy chrześcijańskie literatury staropolskiej, J. Zawieyski: Podstawowe zagadnienia dramatu chrześcijańskiego.

125

28 Sesja naukowa Komitetu Neofilologicznego PAN poświęcona twórczości Henry Fieldinga w 200-lecie śmierci. Po otwarciu obrad przez M. Brahmę wygłoszone zostały referaty: T. Grzebieniowski: H. Fielding - twórca nowożytnej powieści realistycznej, I. Dobrzycka: Obraz społeczeństwa angielskiego w powieściach Fieldinga, W. Chwalewik: O artyźmie Fieldinga. 126

- Konkurs literacki Wydziału Kultury WRN Opole dla autorów z terenu Opolszczyzny na utwór o tematyce lokalnej. Nadesłano 30 prac.

I nagrody nie przyznano;

II nagrody otrzymali F. Bartków i K. Kowalski;

III nagrodę otrzymał Z. Zielonka za fragment powieści Topór nad Śląskiem. 127

GRUDZIEŃ

3 Obchody 2400 rocznicy urodzin Arystofanesa.

3 - 4 XII - sesja naukowa zorganizowana przez Komitet Nauk o Kulturze Antycznej. Po otwarciu obrad wygłoszono 7 referatów, m. in.: K. Kumaniecki: Komedia Arystofanesa w walce o pokój, B. Biliński: Walka idei na scenie Arystofanesa, W. Steffen: Rola karykatury w komediach Arystofanesa, T. Sinko: Śmiech arystofanejski w nowożytnej Europie, A. Komornicka: Ludzie pracy w komediach Arystofanesa.

13 XII - uroczysty wieczór ku czci Arystofanesa w Warszawie zorganizowany przez Polski Komitet Obrońców Pokoju i Prezydium

PEN-Clubu. Prelekcję o życiu i twórczości Arystofanesa wygłosił J. Parandowski. Aktorzy scen warszawskich odegrali fragmenty komedii Ptaki i Pokój. 128

6 Pierwsza rocznica śmierci Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego. Z tej okazji czasopisma literackie poświęciły poecie liczne artykuły m. in.:

F. DONCZYK: Kriegsgefangene nr 5 700. "Dziś i Jutro", nr 49. - A. DRAWICZ: Gałczyński żywy. "Po prostu", nr 42/43. - Z. FEDECKI: Nasz serdeczny przyjaciel. "Głos Tygodnia", nr 47. - L. HERDEGEN: Testament. "Życie liter.", nr 48. - J. HORDYŃSKI: Czeladnik u Kochanowskiego. "Echo Tygodnia", nr 46. - I. S. : W pół drogi. W pierwszą rocznicę śmierci. "Radio i Świat", nr 48. - A. MAUESBERGER. "Nowa Kult.", nr 49. - J. PUTRAMENT: Poeta ludzkich wzruszeń. "Tryb. Ludu", nr 338.

129
126 130

10 - 11 XIII Sesja Rady Kultury i Sztuki poświęcona omówieniu sytuacji repertuarowej i artystycznej teatrów polskich. Obrady Sesji poprzedziła dyskusja o repertuarze w czasopismach literackich (zob. poz. /54). W obradach wzięli udział członkowie KC PZPR i kierownicy Wydziałów Kultury rad narodowych większych ośrodków teatralnych. Referat podstawowy Repertuar na jaki czekamy wygłosił E. Csato. Referat wskazywał na istnienie wyraźnego kryzysu repertuarowego, brak dobrych sztuk współczesnych i nowych inscenizacji wielkiego repertuaru klasycznego. W dyskusji nad referatem zwracano uwagę na nieślusne zawężenie repertuaru teatrów do tzw. małego realizmu, biurokratyzację teatrów wynikającą z ich scentralizowania. Zagadnieniom tym poświęcił również swoje przemówienie w drugim dniu obrad minister Kultury i Sztuki W. Sokorski, który uznał

za największe braki polskiego teatru "zurządniczenie, oportu-
nizm i bezideowość". W. Sokorski stwierdził: "Śmiała realiza-
cja teatru romantycznego i jeszcze śmielsza walka o współczesną
dramaturgię może dojrzeć tylko w atmosferze wielkiej ofensywy
ideowej, prowadzonej nie biurokratycznie, przez ministerstwo,
lecz przez zaaktywizowanie ideowo i artystycznie SPATiF, przez
zespół teatralny, przez rady artystyczne, przez organizacje
partyjne." W. Sokorski stwierdził również konieczność prze-
prowadzenia reformy decentralizującej CZTOF, zmierzającej do
usamodzielnienia kierownictw artystycznych teatrów w dziedzi-
nie ekonomicznej, organizacyjno-kadrowej i planowania repertu-
aru. W wyniku obrad podjęta została rezolucja określająca cha-
rakter i zasięg akcji decentralizacyjnej teatrów.

E. CSATO: Repertuar na jaki czekamy. Referat na XIII
Radzie Kultury i Sztuki. "Teatr", nr 25. - W. SOKORSKI: Decen-
tralizacja i zespołowość. "Prz. kult.", nr 50. - J. TIMOSZEWICZ:
Kłopoty z teatrem. "Po prostu", nr 42/43. - S. TREUGUTT: Oby
nie tylko rezolucje. "Prz. kult.", nr 51/52. - Rezolucja Rady
Kultury i Sztuki. "Prz. kult.", nr 50. - J. SMOLIŃSKI: Po XIII
Sesji Rady Kultury i Sztuki. "Tyg. powsz." 1955 nr 1. - A.
TARN: Sprawozdanie z przestroga. "Nowa Kult." 1955 nr 1.

127 130

- 11 Polska prapremiera "Łażni" Włodzimierza Majakowskiego, "dramatu w 6 aktach z cyrkiem i fajerwerkiem". Sztuka Majakowskiego wystawiona została przez Teatr Nowy w Łodzi. Reż.: K. Dejmek, scen.: J. Rachwański, tłum.: A. Sandauer. W wypowiedziach krytyków podkreślano aktualność satyry antybiurokratycznej Majakowskiego. A. Tarn pisał: "Jakiż to formalizm? To sztuka /.../ która walczy z najcięższą chorobą społeczeństwa budujące-

go socjalizm - z gangreną biurokracji. Jakże można było/ przez tyle lat głosić prymat polityki w sztuce i zarazem odwracać się od sztuki /.../ bardzo politycznej? /.../ albo bano się Łaźni, jej potęgi demaskatorskiej, jej dynamicznej prawdy, zasłaniając się « danym etapem », albo zabrnięto tak daleko w gnuśny mieszczański naturalizm, że wszystko co nie jest fotografią uważano za formalizm." A. Tarn konkludował: "to, że ludzie na sali boją się śmiać jest najcięższym grzechem naszej polityki kulturalnej, za której sprawą Łaźnia nie była grana dotychczas".

Wystawienie Łaźni stało się wydarzeniem teatralnym roku. Krytyka wyrażała się o sztuce entuzjastycznie: "to co najsilniej uderza w łódzkim spektaklu to żywiołowa, pełna wścieklej dynamiki aktualność, polityczna, obyczajowa, literacka, praktyczna i teoretyczna". (S. Treugutt). "Fajerwerk sceniczny Majakowskiego oświetlił najważniejszą linię podziału między sztuką socjalistyczną a tą, która się pod wysokie miano podszywa: nie dosyć świat opisywać, chodzi o to, aby go zmienić" (J. Pomianowski).

G. LASOTA. "Nowa Kult." 1955 nr 6. - J. POMIANOWSKI: Proszę państwa do łaźni. "Nowa Kult." 1955 nr 6. - R. SZYDŁOWSKI. "Życie liter." 1955 nr 5. - A. TARN: Warszawa potrzebuje "Łaźni". "Teatr" 1955 nr 4. - S. TREUGUTT: "Prz. kult." 1955 nr 2.

128131

14. Wyjazd delegacji polskiej na II Zjazd Pisarzy Radzieckich, który odbył się w Moskwie w dniach 15 - 20 XII. W skład delegacji wchodził: L. Kruczkowski, J. Iwaszkiewicz, H. Markiewicz i B. Czeszko. Na Zjeździe przemówienie w imieniu pisarzy polskich wygłosił L. Kruczkowski. (druk. "Nowa Kultura", nr 51/52).

Objawem Wynikiem dużego zainteresowania w kraju twórczymi dyskusjami pisarzy radzieckich były opublikowane w prasie literackiej obszernie sprawozdania i przedruki przemówień ze Zjazdu. Sprawozdania te

ukazały się m. in. w czasopiśmie: "Nowa Kultura" 1955 nr 1 - 4, "Twórczość" 1955 z. 2 s. 125 - 171. "Życie Literackie" 1955 nr 2.

Polscy obserwatorzy Zjazdu z satysfakcją podkreślali wagę twórczych dyskusji toczonych wśród pisarzy radzieckich. Zjazd nie negując osiągnięć literatury realizmu socjalistycznego zaprzestował zarazem przeciwko utożsamianiu metody realizmu z jakąkolwiek poetyką normatywną, wykazując jak różne artystycznie i ideowo dzieła powstały w granicach realizmu socjalistycznego w literaturze ostatnich ~~trzydziestu~~ trzydziestu lat. Pisarze radzieccy wystąpili przeciw pomijaniu kryterium estetycznego w ocenie dzieła literackiego, przeciwko schematyzmowi w koncepcji bohatera pozytywnego, lakiernictwu literatury powojennej wypaczającej obraz heroicznego okresu budowy socjalizmu i trudnych lat wojny oraz życia narodu radzieckiego po wojnie, fałszywemu pojmowaniu wychowawczych zadań literatury. W swoim omówieniu Zjazdu pt. Spory, fermenty, kierunki ("Nowa Kultura" 1955 nr 3) T. Drewnowski następująco określił wagę dyskusji radzieckich dla postępowych pisarzy całego świata: "Z konfrontacji między pisarstwem a życiem, między przeszłością a dniem dzisiejszym, jakiej dokonał Zjazd Pisarzy Radzieckich płyną ważne treści, które bez wątpienia dopomogą pisarzom w borykaniu się z prawdą naszych czasów".

129/132

Wieczór poświęcony pamięci Tadeusza Boya-Żeleńskiego z okazji 80 rocznicy urodzin przypadającej 21 XII odbył się w Warszawskim Domu Kultury. Prelekcję o życiu i twórczości T. Boya-Żeleńskiego wygłosił R. Karst.

130

Zmarła w Warszawie pisarka Zofia Nałkowska (ur. 1884). (Informacje bio-bibliograficzne zawiera Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich, T. 2. s. 525 - 538). Trumna ze zwłokami wystawiona została w Sali Kolumnowej Ministerstwa Kultury i Sztuki gdzie ostatni hołd złożyły pisarce delegacje społeczeństwa, przedstawiciele Partii, Rady Państwa i Rządu. Wartę honorową przy trumnie pełnili wybitni pisarze polscy. Pogrzeb na koszt państwa odbył się na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach. Przemówienie nad grobem wygłosił minister Kultury i Sztuki W. Sokorski dekorując trumnę Orderem Odrodzenia Polski I klasy.

M. KIERCZYŃSKA: Z. Nałkowska nie żyje. "Tryb. Wolności", nr 52. - S. R. DOBROWOLSKI: Pamięci Z. Nałkowskiej. "Nowa Kult." 1955 nr 1. - Z. GREŃ: Nienapisana książka. "Życie liter." 1955 nr 1. - L. KOSSOBUDZKI: Dziełem swoim pozostanie wśród nas. "Tyg. powsz." 1955 nr 1. - W. MACH: Żyje w swoim dziele. "Nowa Kult." 1955 nr 51/52. - R. MATUSZEWSKI: Pamięci Z. Nałkowskiej. "Nowa Kult." 1955 nr 1. - W. MELCER: Pamięci Z. Nałkowskiej. "Nowa Kult." 1955 nr 1. - S. OTWINOWSKI: Wspomnienia i refleksje. "Życie liter." 1955 nr 1. - Z. PEDZIŃSKI: Poprzez trudny ludzki konflikt. "Dziś i Jutro" 1955 nr 9. - S. PIĘTAK: Po wielkiej stracie. "Łódź liter." 1955 styczeń. - A. PIORUNOWA: Po śmierci Z. Nałkowskiej. "Polonistyka" 1955 nr 1

s. 69 - 72. - E. SZUSTER: Niezapomniana lekcja. "Łódź liter."
1955 styczeń. 134

- 17 K o n f e r e n c j a W y d z i a ł u I P A N była poświęcona dyskusji nad koncepcją uniwersyteckiego podręcznika historii literatury polskiej. Referat podstawowy O uniwersytecki podręcznik literatury wygłosił dyrektor IBL K. Wyka. Referent zajął się trzema zasadniczymi problemami: aktualnym stanem badań w historii literatury polskiej i możliwościami syntezy historyczno-literackiej, typem proponowanego podręcznika ("Lehrbuch" czy "Handbuch") i zagadnieniem periodyzacji literatury określającej podział podręcznika na tomy. Po referacie odbyła się dyskusja.

K. WYKA: O uniwersytecki podręcznik literatury. "Pam. liter."
1955 z. 1 s. 1 - 53. - E. HAŁOŃ. "Nauka pol." 1955 nr 1 s. 160 -
- 168. 135

- 19 Z m a r ł w K r a k o w i e L u d w i k S o l s k i aktor, reżyser i dyrektor teatrów (ur. 1855). Trumna została wystawiona w Teatrze im. Słowackiego w Krakowie. Pogrzeb odbył się 22 XII na Skałce. W uroczystościach pogrzebowych wzięła udział delegacja Rządu. Nad trumną przemawiali: minister Kultury i Sztuki W. Sokorski, rektor U. J. T. Marchlewski oraz przedstawiciele związków twórczych i środowiska aktorskiego.

J. A. SZCZEPAŃSKI: Wielki artysta ludowy. "Tryb. Ludu", nr 356. - M. WYRZYKOWSKI: Pamięci L. Solskiego. "Nowy Tor", nr 48. - K. BRONCZYK: L. Solski. "Tyg. powsz." 1955 nr 1. - A. GRODZICKI: L. Solski. "Świat" 1955 nr 1. - Z. LINDORFOWNA: On mnie uczył sztuki. "Po prostu" 1955 nr 2. 136

- 19 I n a u g u r a c j a E s t r a d y P o e t y c k i e j w K r a k o w i e przy Teatrze Starym. Estrada powstała z inicjatywy aktorów krakowskich i zapoczątkowała swą działalność porankiem poetyckim poświęconym twórczości K. I. Gałczyńskiego.

Następnie zorganizowano poranek ballad starofrancuskich i wieczór autorski W. Szymborskiej. 71
134

- 23 Konkurs "Życia Literackiego" i Wydawnictwa Literackiego na utwór prozatorski (opowiadanie lub reportaż) o tematyce współczesnej z życia klasy robotniczej został ogłoszony 17 X 1954. Nadesłano 252 prace. Jury w składzie: K. Wyka, A. Kijowski, W. Machejek i S. Otwinowski postanowiło przyznać następujące nagrody:

I nagrodę (6 000 zł) otrzymał B. Kogut: Zima zaczyna się w grudniu;

II nagrodę (4 000 zł) otrzymał M. Sadulski: Ciemny człowiek;

III nagrodę (3 000 zł) otrzymał L. Gomolicki: Pucer;

IV nagrody (po 2 000 zł) otrzymali: H. Panas: Wypalone domy i M. Klimas-Błahutowa: Paula.

Wyróżniono prace autorów: S. Dębowska, J. Kurczab, W. Babinicz, J. Krzysztoń. 138

- 27 Teatry i placówki artystyczne CZTOF wykonały plan na rok 1954. Teatry dały w ciągu roku 23 705 przedstawień dla 9 749 000 widzów. 138

- 27 Pierwsza rocznica śmierci Juliana Tuwima. Z tej okazji na terenie całego kraju zorganizowane zostały wieczornice literackie i akademie.

27 - w Warszawie odbyło się uroczyste odsłonięcie tablicy pamiątkowej na domu przy ul. Nowy Świat 25 gdzie mieszkał i tworzył J. Tuwim w latach 1951 - 1953. Tegoż dnia w Teatrze Kameralnym odbył się z inicjatywy ZLP wieczór poświęcony pamięci J. Tuwima

72
z prelekcją R. Matuszewskiego i w teatrze "Syrena" wieczór recytacji utworów J. Tuwima z zagajeniem A. Sterna.

28 - w Łodzi odbyło się odsłonięcie 2 tablic pamiątkowych: na szkole przy ul. Sienkiewicza 46, do której poeta uczęszczał w młodości i na domu przy ul. Andrzeja 42, gdzie mieszkał. Imieniem poety nazwana została jedna z ulic Łodzi. Pismo "Łódź Literacka" poświęciło J. Tuwimowi nr 3 zawierający utwory i listy poety oraz utwory o nim. 137/140

27 Pr z y z n a n i e n a g r o d y l i t e r a c k i e j im. J u l i a n a T u w i m a. Na mocy uchwały Łódzkiej Rady Narodowej z 16 XII, która ustanowiła nagrodę literacką m. Łodzi im. J. Tuwima, w pierwszą rocznicę śmierci poety sąd konkursowy przyznał nagrodę poecie M. Piechalowi. 138/141

31 Z m a r ł w W a r s z a w i e W ł a d y s ł a w U m i ń s k i p o w i e ś c i o p i s a r z i p o p u l a r y z a t o r n a u k i (ur. 1865). (Informacje bio-bibliograficzne zawiera Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich T. 3 s. 396 - 403).

E. CZEKAŁSKI: Wspomnienie o W. Umińskim. "Twórczość" 1955 z. 2 s. 191 - 192. - T. GEBETHNER: Ze wspomnień o W. Umińskim. "Życie Warszawy" 1955 nr 16. - L. RAMUS: O W. Umińskim. "Poradnik Bibliotekarza" 1955 nr 3 s. 58 - 61. - W. ŻÓŁKIEWSKA: Wspomnienie o W. Umińskim. "Iskry" 1955 nr 2. - W. ŻÓŁKIEWSKA: Pisarz młodzieńczej wyobraźni. "Słowo Tygodnia" 1955 nr 5. - W. Umiński. "Polonistyka" 1955 nr 1 s. 72 - 73. - Zmarł W. Umiński. "Nowa Kult." 1955 nr 2. 139/142

31 P r a p r e m i e r a p o l s k a s z t u k i B e r t o l d a B r e c h t a "Kaukaskie kredowe koło" w T e a t r z e im. Słowackiego w Krakowie. Reż.:

I. Babel, scen.: A. Stopka, tłum.: W. Lewik. Na premierę prasową przybył autor i aktorka H. Weigel. Krytyka stwierdzała, że premiera Kaukaskiego Kredowego Koła stanowi dowód, iż "od dekretowania słusznej tezy, że realizm socjalistyczny jest metodą tworzącą nie determinującą stylu - przechodzimy do stosowania tej zasady w praktyce teatralnej" (A. Wirth). Sztuka Brechta określana była przez krytykę jako przykład właściwego wyniku poszukiwań twórczych w oparciu o tradycje teatru ludowego i narodowego. "Kaukaskie Kredowe Koło nie jest ani falsyfikatem sztuki ludowej, ani iluzjonistycznym obrazem historycznym. To prawda o historii i życiu. Stara mądrość ludowa bogatsza o nowożytną świadomość polityczną rewolucyjnego poety". (S. Treugutt). Nadzieje związane z wystawieniem sztuki Brechta wyraziła K. Berwińska: "Wprowadzenie Brechta na nasze sceny ożywi zagadnienia inscenizacji i stanie się bodźcem dla naszej rodzimej dramaturgii."

K. BERWIŃSKA. "Nowa Kult." 1955 nr 4. - K. BRONCZYK. "Tyg. powsz." 1955 nr 6. - J. SMOLIŃSKI: Dwie twórcze inscenizacje. "Tyg. powsz." 1955 nr 10. - A. TARN: Teatr Brechta. "Teatr" 1955 nr 5. - S. TREUGUTT: Stara mądrość i nowa. "Prz. kult." 1955 nr 5. - A. WIRTH: Próba Kredowego koła. "Teatr" 1955 nr 5.

140

- Nagrody miasta stołecznego Warszawy za rok 1954 zostały przyznane na posiedzeniu Prezydium MRN. Nagrodę literacką przyznano S. Wiecheckiemu (Wiechowi), nagrodę za twórczość dla dzieci i młodzieży otrzymał J. Brzechwa.

141

- "Rozstaje" Jerzego Putramenta. Powieść o życiu Lubelszczyzny w pierwszych latach po wojnie, "widzianej oczami podziemia i oczami działaczy partyjnych" (A. Lam). Krytyka podkreślała sensacyjny walor akcji oraz interesujące spojrze-

74
nie "demaskatora-karykaturzysty".

- L. BARTELSKI: Ciężki chleb pisarza. "Świat" 1955 nr 9. -
A. BUKOWSKA: Po lekturze "Rozstajów". "Po prostu" 1955 nr 23. -
B. DUDZIŃSKI: Tak było... "Tryb. Wolności" 1955 nr 11. - B. KOGUT:
O "Rozstajach" uwag kilka. "Nowa Kult." 1955 nr 19. - A. LAM:
Między demaskatorstwem a praktyką. "Twórczość" 1955 z. 12 s. 149 -
- 152. - J. PREGER: Szczęście Urbana. "Życie Warszawy" 1955 nr
49. - H. ZATORSKA: Towarzysz Urban, "Życie Partii" 1955 nr 6 s.
24 - 26. 145

Wizyty przedstawicieli świata kulturalnego z zagranicy. W ciągu roku odwiedzili Polskę przedstawiciele świata kulturalnego z następujących krajów: Bułgaria: P. Panew, dyrektor Centralnego Zarządu Teatrów Dramatycznych (IV); Chiny: delegacja działaczy kulturalnych z pisarzem Jang Hao-Szeng na czele; Czechosłowacja: reżyser O. Ornest i tłumacz J. Zavada (IV), Francja: znany grafik J. Effel (27 III), Niemiecka Republika Demokratyczna: pisarze M. Haeckel i H. Hauser (23 IV), Związek Radziecki: zespół Teatru Małego z Moskwy (18 - 20 VII).

Zob. też. poz. 83, 89, 106. 146

RUCH WYDAWNICZY

Sytuacja wydawnicza w dziedzinie literatury pięknej charakteryzowała się w dalszym ciągu centralizacją produkcji. Plany wydawnicze na rok 1954 przewidywały nieznaczny 5 procentowy spadek ilości tytułów i nakładów w stosunku do roku 1953.

W stosunku do ogólnej liczby wydanych w ciągu roku książek, literatura piękna stanowiła 12,3% (821 tytułów w nakładzie 14 176 000 egz., w tym 623 pierwsze wydania; 558 dzieł autorów

<http://rcin.org.pl>

75

polских), nauka o literaturze 2, 1% (138 tytułów w nakładzie 1 197 000 egz.), językoznawstwo 1% (68 tytułów w nakładzie 184 000 egz.) literatura dla dzieci i młodzieży 5,4% (356 tytułów w nakładzie 15 869 000 egz.). Z liczby 821 książek z zakresu literatury pięknej 62% stanowiły dzieła autorów polskich, 18% - rosyjskich i radzieckich, 6% - z krajów demokracji ludowej, 14% - z innych krajów.

W warunkach centralizacji produkcji wydawniczej cztery najważniejsze wydawnictwa z zakresu literatury pięknej: "Czytelnik", "PIW", "Iskry" i "MON" skupiały w swoim ręku 80% całości produkcji. "Czytelnik" wydał np. 57 dzieł autorów polskich dawnych, 114 - współczesnych, 41 dzieł autorów radzieckich i 69 przekładów z literatur innych krajów. W roku 1954 powstały również dwa nowe wydawnictwa zajmujące się produkcją z zakresu literatury pięknej: "Wydawnictwo Literackie" w Krakowie i wydawnictwo "Śląsk" w Katowicach. Wydawnictwo "Ossolineum" obchodziło jubileusz wydając 500 książkę: M. Sarbiewskiego: O poezji doskonałej w "Bibliotece Pisarzy Polskich".

W ciągu roku kontynuowane były przez wydawnictwa literatury pięknej serie wydawnicze, m. in.: Biblioteka Narodowa, Biblioteka Pisarzy Polskich, Złota Biblioteka, Biblioteka Szkolna, Biblioteka Laureatów Nagrody Stalinowskiej, Książka Nowego Czytelnika, Biblioteka Prasy, Przyjaciółki, Sztandaru Młodych, Ekspresu Wieczornego, Trybuny Ludu. Serie wydawnicze wydawane przez redakcje czasopism dostarczyły w ciągu roku około 10 mln egzemplarzy dzieł literatury pięknej, spełniając poważną rolę w upowszechnianiu kultury ze względu na niezwykle niską cenę książek - 2,40 zł.

Wydania klasyków. W ciągu roku wydano m. in.:

B. Prus: Wybór pism w 10 tomach ze wstępem M. Dąbrowskiej, B. Prus: Faraon - wydanie krytyczne Z. Szwejkowskiego, H. Sienkiewicz:

76

Wybór pism w 12 tomach ze wstępem L. Kruczkowskiego (tekst oparto na zbiorowym wydaniu Dzieł Sienkiewicza w oprac. J. Krzyżanowskiego), J. Korzeniowski: Dzieła wybrane, tomy 7 i 8 zawierające dramaty. W kontynuacjach wydań wielkich romantyków ukazały się tomy 5 i 14 Dzieł wszystkich J. Słowackiego pod red. J. Kleinera oraz 15 tom zawierający Listy A. Mickiewicza w ramach Wydania Narodowego. Ukazały się również: S. Żeromski: Dzienniki pod red. E. Korzeniowskiej, t. 2 oraz S. Przybyszewski: Listy, tom 3 w oprac. S. Helsztyńskiego, E. Orzeszkowa: Listy zebrane pod red. E. Jankowskiego, t. 1 i S. Trembecki: Listy (oprac. J. Kott i R. Kaleta).

W z n o w i e n i a l i t e r a t u r y d w u d z i e s t o l e c i a m i ę d z y w o j e n n e g o reprezentowane były przez niewiele pozycji. M. in. wydano: P. Gojawiczyńska: Dziewczęta z Nowolipek, J. Iwaszkiewicz: Czerwone tarcze, L. Kruczkowski: Kordian i 'cham, Pawie pióra, J. Kurek: Grypa szaleje w Naprawie, Z. Nałkowska: Granica, A. Rudnicki: Młode cierpienia. Wydane zostały również Opowiadania 1918 - 1953 J. Iwaszkiewicza w 2 tomach, oraz Wiersze I. Fika, Wiersze wybrane E. Szymańskiego, Wiersze wybrane M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i Poezje 1940 - 1945 K. Iłłakowiczówny.

L i t e r a t u r a w s p ó ł c z e ą n a w produkcji wydawniczej roku reprezentowana była dużą liczbą pozycji dotyczących 10-lecia Polski Ludowej. Ten typ publikacji wystąpił najwyraźniej w dziale dramatu w związku z wydaniami książkowymi sztuk nagrodzonych na konkursie teatralnym dziesięciolecia.

T. Borawski: Ubrony zebrane / zob. poz. 97/, K. Brandys: Obywatele / zob. poz. 68/, L. Buczkowski: Czarny potok / zob. poz. 116/

W dziale prozy ukazały się m. in.: B. Czeszko: Krzewy korallowe, K. Filipowicz: Profile moich przyjaciół, J. Iwaszkiewicz: Opowieści zasłyszane i Ucieczka Felka Okonia, M. Jastruna: Poeta

10/7/24
T. Konwicki: Władza / zob. poz. 28/,
i dworzanin, T. Kwiatkowski: Siedem znacznych grzechów głównych,
W. Mach: Jaworowy dom / zob. poz. 79/,
T. Łopalewski: Kroniki polskie, K. Z. Skierski: Barwa świata, S.
Wygodzki: Powrót do domu, Z. Nałkowska: Węzły życia wydanie 2
J. Putrament: Rozstaje / zob. poz. 142/,
rozszerzone, J. Szaniawski: Profesor Tutka i inne opowiadania. X

W dziale dramatu wydano: H. Auderska: Rzeczpospolita za-
płaci, R. Brandstaetter: Marchońt, K. Brandys: Sprawiedliwi ludzie
J. Jurandot: Takie czasy, K. Korcelli: Dom na Twardej, L. Krucz-
kowski: Juliusz i Ethel, J. Lutowski: Kret, A. Maliszewski: Droga
do Czarnolasu, A. Rudnicki: Manfred, J. Stefczyk: Baśka, A. Tarn:
Stajnia Augiasza, Z. Skowroński i J. Słotwiński: Imieniny pana
dyrektora.

Stosunkowo niewiele ukazało się tomów poezji m. in. T. Ku-
biak: Miłość prawdziwa, J. Iwaszkiewicz: Warkocz jesieni, T. Ro-
żewicz: Równina, L. Staff: Wiklina / zob. poz. 29 /,
W. Szymborska: Dlaczego żyjemy i Pytania zadawa-
ne sobie.

W zakresie nauk o literaturze ukazały się
m. in. następujące prace: K. Budzyk, R. Pollak, S. Stupkiewicz:
Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia, H. Markie-
wicz: Prus i Żeromski, R. Matuszewski: Szkice krytyczne, S. Pi-
goń: Spuścizna literacka A. Fredry, S. Sandler: U początków
marksistowskiej krytyki literackiej. Bronisław Białobłocki, S.
Skwarczyńska: Wstęp do nauki o literaturze, Szkice o litera-
turze współczesnej pod red. R. Matuszewskiego, K. W. Zawodziński:
Studia z wersyfikacji polskiej. Instytut Badań Literackich konty-
nuował również serię Materiały do dziejów postępowej publicysty-
ki pod red. E. Korzeniewskiej. W serii tej w ciągu roku ukazały
się bibliografie: "Głos" 1 900 - 1 905 oraz "Przegląd Społeczny"
1 906 - 1 907. "Społeczeństwo" 1 907 - 1 910.

W dziedzinie przekładów wydano w roku
231 tytułów nie licząc przekładów z literatur narodów Związku

Radzieckiego. Z tej liczby: 41 przekładów z niemieckiego, 29 - z literatur krajów demokracji ludowej, 65 - z literatury angielskiej i amerykańskiej, 61 - z literatury francuskiej, 11 - włoskiej oraz 24 tytuły z innych języków.

W zakresie przekładów z literatur obcych ukazały się m. in. literatura amerykańska - utwory Curwooda, Fasta, Londona, Twaina; angielska - S. Pepys: Dzienniki w przekładzie M. Dąbrowskiej; brazylijska - powieści J. Amado w ramach Biblioteki Laureatów Nagrody Stalinowskiej; bułgarska - Antologia poezji bułgarskiej; chilijska - P. Neruda: Pieśń powszechna; chińska - Pewnej nocy. Nowele chińskie; czeska - Wybór poezji J. Vrchlicky'ego w Bibliotece Narodowej oraz w ramach serii Biblioteka pisarzy czeskich J. Drdy Miasteczko na dłoni; francuska - obok dzieł Balzaca, D. Diderota, A. Dumasa, G. Flauberta, A. France'a i Stendhala wydawanych w dużych nakładach, ukazały się Dzieła wybrane E. Zoli; hiszpańska - utwory Calderona i Lope de Vegi; koreańska - Wybór wierszy poetów koreańskich Korea walczy; niemiecka - obok powieści L. Feuchtwangera wiele przekładów dzieł autorów zamieszkałych w NRD z A. Seghers na czele; turecka - H. Nazima: Legenda o miłości.

W zakresie przekładów z literatury rosyjskiej i radzieckiej kontynuowane były serie: Biblioteka Laureatów Nagrody Stalinowskiej, w której ukazały się m. in.: W. Ażajew: Daleko od Moskwy, S. Babajewski: Światło nad ziemią, I. Erenburg: Upadek Paryża, oraz serie PIW: Z pism I. Turgieniewa i Z pism L. Tołstoja. Ukazały się ponadto m. in.: M. Gorki: Pisma, t. 1 - 2 zamierzonego 16-tomowego wydania, A. Puszkina: Dzieła

wybrane t. 5 i 6, A. Hercen: Rzeczy minione i rozmyślenia t. 5
oraz Nowela rosyjska XIX wieku, antologia opracowana przez Z.
Fedeckiego.

144

Rok 1954 charakteryzował dalszy rozwój bazy materialnej kultury przy szczególnym nacisku na jej formy popularyzatorskie i upowszechniające. ^{ny} Ruch kulturalny inicjował dalsze masowe akcje w rodzaju Zespołów Pionierów Czytelnictwa, zlotów zespołów amatorskich, wielkich imprez będących przeglądem ruchu czytelniczego i świetlicowego, konkursów i ankiet czytelnicznych. Zarazem jednak w ramach ogólnej dyskusji nad polityką kulturalną na łamach prasy pojawiały się artykuły kwestionujące statystyczne osiągnięcia masowości konsumpcji kulturalnej które nie odpowiadają rzeczywistemu obrazowi mało aktywnego ruchu świetlicowo-amatorskiego. Stwierdzenia tego rodzaju sformułowane zostały między innymi podczas narady aktywu kulturalno-oświatowego CRZZ w Warszawie /zob.poz. 9/54/ oraz w dyskusji nad czytelnictwem / zob.poz. 110/54/.

P r a s a. W roku 1954 wychodziło ogółem 386 tytułów czasopism ~~xxixxxxixxix~~ (nie licząc dzienników). Z liczby tej 47 stanowiły tygodniki, 45 - dwutygodniki, 154 - miesięczniki, 34 - dwumiesięczniki, 63 - kwartalniki i 46 - inne.

B i b l i o t e k i. Stan liczbowy bibliotek na rok 1954 wyrażał się ~~xx~~ w ilości 35 858 na terenie całego kraju. Z tego 4 585 stanowiły biblioteki publiczne, 4 834 - biblioteki utrzymywane przez Związki Zawodowe, 176 - naukowe i 26 263 biblioteki szkolne. Wszystkie te placówki posiadały łącznie ~~xxxxx~~ ^{68003 900} 68 003 900 tomów, z których korzystało 7 339 500 czytelników.

M u z e a. W roku 1954 istniało 151 muzeów, które odwiedziło 5 589 000 zwiedzających.

T e a t r y. Wraz z instytucjami muzycznymi w roku 1954 funkcjonowały 132 placówki teatralne. W liczbie tej znajdowało się 35 teatrów objazdowych. Teatry ~~xx~~ zorganizowały w ciągu roku

dotkni na
sug i szkic
udziału państwa
11.137.700
złoty.

34 675 imprez , które obejrzało łącznie 14 897 000 widzów ,
nie licząc kilkunastu imprez masowych na wolnym powietrzu , pod-
czas których ilość widzów dochodziła do kilkunastu tysięcy.

K i n a . Ogólna liczba kin wynosiła 2 419 , w tym 821 miej-
skich kin stałych , 1 380 wiejskich kin stałych oraz 218 kin
ruchomych . Liczba miejsc w kinach stałych - 444 300.√

Krajowa produkcja filmów kształtowała się w roku następują-
co : Wyprodukowano 9 filmów długometrażowych (w tym 2 dokumen-
talne) oraz 184 filmy krótkometrażowe.

R a d i o . Radiofonia posiadała w roku 1954 18 rozgłośni.
Liczba abonentów wynosiła 2 624 000 , w tym 1 476 000 posia-
dało odbiorniki lampowe a 1 106 000 - głośnikowe.

Telewizja polska uruchomiła w ciągu roku doświadczalną
aparaturę nadawczą na etapie programu studyjnego.

R u c h k u l t u r a l n y . W roku 1954 istniało 19 092 pla-
cówek kulturalno-oświatowych : 238 domów kultury (w tym 100
powiatowych), 289 klubów oraz 18 565 świetlic. Istniało również
27 909 zespołów amatorskich artystyczno-widowiskowych zrzesza-
jących 382 300 członków oraz 24 558 zespołów czytelniczo-samo-
kształceniowych z liczbą członków 404 600.